

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Diplomová práce

OTÁZKA PŮVODU VEŘEJNÉ MOCI
JAKO SLUŽBY OBECNÉMU BLAHU

S PŘIHLÉDNUTÍM K DÍLU JAKUBA S. TROJANA
„MOC VÍRY A VÍRA V MOC“.

Vedoucí práce: Prof. ThDr. Karel Skalický, Th.D.

Autor práce: David Klíma
Studijní obor: Teologie služby
Forma studia: Kombinovaná
Ročník: III.

2014

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svojí bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

28. března 2014

David Klíma

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce Prof. ThDr. Karlu Skalickému, Th.D. za laskavé a cenné rady, připomínky, náměty a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	7
1 Dvě moci	9
1.1 Veřejná moc	9
1.1.1 Člověk, moc a politika.....	9
1.1.2 Původ veřejné moci	12
1.1.3 Ustanovení vládní moci – první král	13
1.1.4 Dva příklady křesťanských panovníků	14
1.1.5 Úkoly vládní moci a vykonavatelů moci	16
1.2 Moc duchovní	18
1.2.1 Prorok Daniel – zlidštění moci.....	18
1.2.2 Mesiášské drama	20
1.2.3 Moc a království vzkříšeného Ježíše Krista	20
2 Pokušení moci a pokušení mocí	23
2.1 Pokušení moci	23
2.1.1 Ježíšovo pokušení a moc zla.....	24
2.1.2 Pokušení mocných tohoto světa	26
3 Moc – síla a její produkty	28
3.1 Moc totalitní	28
3.2 Absolutní moc	33

4 Stát	36
4.1. Co je stát	36
4.1.1 Stát a společnost	36
4.1.2 Struktura společnosti	37
4.1.3 Občan a jeho podíl na moci	38
4.1.4 Ideový stát	40
5 Církev	44
5.1 Poslání církve	44
5.1.1 Moc a církev	45
5.1.2 Církev a politika	48
5.1.3 Moc církve a diskriminace náboženství	49
5.1.4 Církev a moc dnešního světa	57
5.1.6 Rizika poslání církve	58
6 Jiná moc – ideologie konzumu	58
7 Diskriminace	60
8 Utrpení jako spojenec absolutní moci	61
9 Moc duchovní proti moci síle	63
10 Kultivace a odzbrojení moci	65
11 Obecné blaho	67
12 Sociální spravedlnost	69
13 Solidarita	70
14 Pravda	71

15 Ideální politika	73
Závěr	75

Úvod

Téma této diplomové práce si její autor vybral z důvodu, že je již po dvanáct let jako starosta malého městečka Chudenice u Klatov v přímém kontaktu s veřejnou mocí a jejím uplatňováním. Tři roky je také členem politické strany (ještě nedávno vládní).

Během těchto let se autor setkal s uplatňováním zájmů moci a konfrontací lidí s mocenskými zájmy. Zájmy jich samotných, ale také zájmy dalších protagonistů politické scény na všech úrovních.

Díky těmto zkušenostem si autor mnohokrát uvědomil, že mocní tohoto světa, s nimiž měl možnost se potkávat, prakticky nereflektují, anebo lépe řečeno, nevykazují známky uvědomění si svého postavení a odpovědnosti z něj plynoucí. Postavení služebníka veřejnému blahu a odpovědnosti nejen vůči těm, jimiž jsou voleni, ale ani, a to především, tomu, jemuž jako jedinému se budou zodpovídat na konci časů.

Dal jsem si za úkol shrnout v této práci jemu dostupné prameny, které se původem veřejné moci a její službě veřejnému blahu zabývají. Během shromažďování podkladů a také díky radám a diskuzím s vedoucími práce, rozšířil se okruh zájmu také na moc duchovní, konfrontaci těchto mocí apod. Autor se v této práci pokusil o jejich rozbor a čas od času také glosování některých myšlenek v použitých pramenech vlastním názorem získaným osobní zkušeností při výkonu moci státní i samosprávné a službě veřejnosti. Pokusil se rovněž některé teze zasadit do dějinného rámce.

Práce má nastítnit problematiku původu a deformace veřejné moci, původ a charakteristiku moci duchovní. Rovněž charakterizuje oblasti, které obě moci utvářejí nebo se s nimi střetávají. Mezi ně patří otázka státu, solidarity, diskriminace a moci a církve.

Prvním použitým literárním pramenem, který je pro tuto práci stěžejní je kniha

Jakuba S. Trojanova „Moc víry a víra v moc“ Je zajímavá a pro tuto práci nejpřínosnější právě pro to, jak přistupuje k rozdílným mocem, tj. moci duchovní na straně jedné a na druhé straně moci jako silové entity. Trojanovo dílo je značně ovlivněno dobou jeho vzniku – období komunistické totality, ale jeho závěry dalece přesahují tento dějinný rámec a v mnoha ohledech jsou poplatné dodnes. I tak je však možno o nich diskutovat a to zejména z pohledu člověka žijícího uprostřed demokratické společnosti a svobodné Evropy.

Proti evangelíkovi Trojanovi postavil autor význačného katolického teologa Josefa Ratzingera, papeže Benedikta XVI. a tři svazky jeho díla „Ježiš Nazaretský“. Účelem nebyla kritická konfrontace. Ani dost dobře nemohla být. Teze a myšlenky obou vzájemně doplňují závěry každého z nich.

Významným pramenem je pochopitelně Písmo svaté, jehož některé části autora jako praktikujícího katolíka přivedly k mnoha zamyšlením nad vztahem moci, víry a pokory vládců. Pro vysvětlení postojů církve k vyvstalým otázkám byly přizvány Katechismus katolické církve a Dokumenty II. vatikánského koncilu.

1. Dvě moci

Jakub S. Trojan velmi jasně definuje a také od sebe odděluje moc duchovní (vnitřní) a moc – sílu. Moc duchovní je silou, kterou disponuje Bůh spolu se svým Synem, Ježíšem Kristem a dalšími bytostmi, na které ji deleguje (Duch svatý, andělé apod.). Vnitřní je proto, že přichází z nitra člověka, kam je Otcem vložena.

Oproti tomu moc – síla je vnější, protože na člověka působí zvnějšku. Je to síla tohoto světa. Trojan je k této síle velmi kritický. Autor této práce se nad tímto pohledem pozastaví. Domnívá se totiž, že moc-síla nemusí být nutně destruktivní, nejedná-li se o moc skutečně totalitní, absolutní.

S poukazem na Evangelia (Mt 4; L 4), připomíná Trojan, že také Kristus byl vystaven pokušení světské moci s tím, že vsadil na moc duchovní. Právě na Kristově zápasu, v němž lze spatřit střet obou mocí, poznáváme, že mít světskou moc, tedy moc – sílu, znamená vlastně být automaticky diskvalifikován z Boží milosti. Oproti tomu chudé a slabé zcela v souladu s Kristovými výroky představuje jako předmět zaslíbení. Jak podotýká, nejedná se o filozofii dějin, ale ekonomii dějin spásy.

1.1 Veřejná moc

1.1.1 Člověk, moc a politika

Člověk je hierarchický tvor. Od dávných časů, již společnosti prvobytně pospolné, byly v klanech či rodech náčelníci, šamané, druidi, později králové a ... jejich poddaní, tedy lidé odkázaní na jejich dovednosti, myšlení, rozhodnutí. Čím více se lidstvo vyvíjelo, vyvíjela se také společnost, v níž lidé žili. Jak praví Katechismus katolické církve „*Každá potřebuje lidská společnost autoritu, která ji řídí.*“ Je nezbytná k jednotě

občanské společnosti.¹ Touto autoritou, rozumějme vládní mocí, byli náčelníci a později králové. Tito vládcové z titulu své moci a v zájmu jejího zachování zakládali pro zabezpečení chodu společenství vládní instituce, které koordinovaly a mnohé z nich dosud koordinují chod společnosti, prvních měst a států.

Díky historickým pramenům známe dnes již dobře systém teokratické státní moci Egypta, tzv. demokracie řeckých městských států, Římské republiky i tyranie Římské říše a jejího diktátu. Zajímavé je, že mnoho z těchto systémů vnímalo božskou moc vládce, tedy pracovalo s myšlenkou, že vládce byl k výkonu moci pověřen božstvy, je jejich zástupcem, případně je přímo bohem.

V ostrém kontrastu s výše uvedenou praxí je myšlenka původu moci a jejího převodu na člověka v kontextu Starého zákona. O povaze ustavení krále Židů víme díky První a Druhé knize Samuelově a pochopitelně První knize králů. Moc židovských králů vycházela výlučně od jediného Boha, který jim moc přisuzoval, anebo jim ji odnímal, jak si ještě připomeneme.

Panování vyžaduje moc, tedy plnou moc (*exousía*), což je pojem, který během Ježíšova výslechu uvedl Pilát.² Vlastnictví moci dává vzniknout politice. Politice uplatňované uvnitř i vně státu. Moc, vláda, potřebuje ke své existenci a uplatňování své politiky instituce koordinující chod společnosti.

Tyto instituce, nebo-li úřady, by neměly vládní moci sloužit pouze jako nástroj k uplatňování jejích cílů. Na úradech a dalších oblastech kompetence, které nepřekračují své zákonné hranice, leží tíha vyrovnávání mechanismů a síly moci uplatňující se ve všech vrstvách společnosti.

Jak prohlašuje církev prostřednictvím katechismu, takováto dělba moci je předpokladem právního státu, „*ve kterém vládne zákon, a nikoli lidská svévole.*“ a cituje

1 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1898, s. 474.

2 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 125.

svatého Tomáše Akvinského: „*Lidské zákonodárství nabyvá charakter zákona pouze v té míře, v jaké se shoduje se zdravým rozumem; z toho je zřejmé, že odvozuje svou moc s věčného zákona. V té míře, v jaké se vzdálilo od rozumu, by se mělo prohlásit za nespravedlivé, protože by nespňovalo pojem zákona: byl by to spíše jistý způsob násilí*“.³

1.1.2 Původ veřejné moci

Úvodní verše 13. kapitoly. Listu sv. Pavla Římanům „*Každý ať se podřizuje vrchnostem, jež vládou. Vždyť není vrchnosti, která by nepocházela od Boha, a ty, které existují, jsou ustanoveny od Boha.*“⁴ lze považovat za základní status světské moci v Novém zákonu. Toto konstatování apoštola Pavla vychází kromě jiného především z První knihy Samuelovy (kap. Zřízení království.) Veřejná moc a stát tedy patří k Bohem stanovenému pořádku.⁵

Bůh však nevymyslel moc a vládu samu pro sebe. Jak učí církve, soužití mezi lidmi by bylo neuspořádané a neplodné, pokud by mezi nimi nebyla právoplatná autorita zajišťující pořádek a starající se dostatečným způsobem o společné dobro. Autoritou je vlastnost, jejíž mocí vládou pověřené osoby nebo instituce vyhlášují zákony, dávají lidem rozkazy a očekávají od nich, že je budou poslouchat.⁶

Je velmi zajímavé, že Trojan na první pohled více nerozvíjí Pavlův list Římanům, který autor této práce považuje za základní tezi o původu a výkonu vládní moci. Pokud však jeho knihu čteme pozorněji, zjišťujeme, že tato slova velmi dobře vnímá, když důrazně varuje před „*servilním posluhováním státní moci*“⁷, oportunistem, který je služebníčkováním s ideologií a jejími vyčpělými slogany. Je mystériem nesvobody,

3 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1898, s. 474.

4 Jeruzalémská bible. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha: Krystal OP, 2009.

5 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, kán. 74, s. 248

6 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1897, s. 474.

7 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 100.

do kterého nás vhání strach jako králíky do kotce.⁸ Stejně tak varuje před zotročením lidu při špatném pochopení dalších slov Evangelia, kde je doporučována poslušnost vůči vrchnosti.

Podle Katechismu katolické církve si „*Bůh nechtěl vyhradit výkon všech moci jen pro sebe.*“⁹ Proto v lidské společnosti přiděluje každému člověku roli, kterou je schopen vykonávat a míru podílu na moci, kterou je schopen uplatnit. Činí tak podle schopností vlastních přirozenosti každého z nich. Tento způsob Boží vlády by měl být napodobován i ve společenském životě.

Toto přerozdělení moci mezi lidi a pověření k jejímu výkonu, tedy „*určení způsobu vlády a výběr vedoucích činitelů*“ se v dnešním světě a našem životním prostoru uskutečňuje prostřednictvím voleb „*je ponechán svobodné volbě občanů*“.¹⁰ Platí tak ono známé „*Hlas lidu – hlas boží*“.

Bůh má hlubokou úctu k lidské svobodě, což dosvědčuje počínáním při panování nad světem. Tento způsob panování nebeského Otce by mělo inspirovat moudrost těch, kterým byla svěřena vláda nad lidským společenstvím. Mají si totiž počínat jako služebníci Boží prozřetelnosti.

Z pohledu dnešní církve je moc (autorita) uplatňována právoplatně jen tehdy, pokud usiluje o obecné dobro společenství, jíž (a pro níž - pozn. aut) vládne a jestliže používá k dosažení tohoto dobra mravně dovolených prostředků.¹¹ Pouze autorita, jakou požaduje mravní řád, pochází od Boha.

Oproti tomu režimy, jejichž povaha odporuje přirozenému zákonu, veřejnému pořádku a základním právům osob nemohou uskutečňovat obecné dobro národů, jimž

8 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 29.

9 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 29, s. 205.

10 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 74, s. 248.

11 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1904, s. 475.

se vnutili.¹²

Je pro mě pozoruhodné, že jak Jakub S. Trojan, tak i Joseph Ratzinger ve svých knihách, které jsou základními prameny této práce, nepracují prakticky vůbec s myšlenkou, že také mezi mocnými tohoto světa, ať již v historii, tak i v současnosti, byli a jsou lidé věřící. Lidé snažící se implantovat do svého konání a běhu světa víru v Boha a svojí odpovědnost vůči svěřenému lidu, i Stvořiteli. Za všechny bych velmi rád uvedl dva české krále, Karla IV. a blahoslaveného Karla I. Habsburského. K oběma se tato práce v omezeném rozsahu ještě vrátí.

1.1.3. Ustavení vládní moci Bohem – první král

První izraelský král byl dosazen, jak praví První kniha Samuelova, z vůle lidu. Tato skutečnost dala vzniknout Izraelskému království, když se starší Izraele obrátili na Samuela se žádostí „*A tak nám ustanov krále, aby nás soudil, jako všechny národy.*“ (1 Sam 8, 5) Samuel tuto žádost slyšel nerad, ale po dalším naléhání starších ho Bůh k nastolení krále vyzval: „*Výhov jejich žádosti a nastol jim krále.*“ (1 Sam 8, 22)

Zřízení království bylo tedy Jahvovým přáním, první král je Jahvův vyvolený.¹³ Samuelův význam spočívá v tom, že jako soudce nebo prorok, jak je také v Písmu uváděn, prosadil takovou královskou moc, která respektovala práva Boha vůči jeho lidu.¹⁴

Protože se však Saul provinil proti příkazu Jahva, když poslechl lid, místo něj, Bůh jej zavrhl: „*Ano, poslušnost je lepší než oběť, učenlivost lepší než tuk beranů. Vzpouora je jako hřích čarodějnictví, jako zločin s terafim je vypínavost! Protože jsi odvrhl Jahvovo slovo, odvrhl tě on, už nebudeš králem!*“ (1 Sam 15, 22-23) Je tak zdůrazněn

12 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1898, s. 474.

13 Jeruzalémská bible. Kostelní Vydří: Karmelitánské nákladatelství, Praha: Krystal OP, 2009, s. 401.

14 Jeruzalémská bible. Kostelní Vydří: Karmelitánské nákladatelství, Praha: Krystal OP, 2009, s. 400.

protiklad mezi světskou politikou a Božími požadavky.¹⁵

1.1.4 Dva příklady křesťanských panovníků

Není možné hledět na každého absolutistického vládce jako na tyrana, který se zpronevěřil svému poslání, službě veřejnému blahu. Řada z nich se snažila zastávat svůj úřad odpovědně, pravda, každý po svém, nicméně ve snaze dodržovat Boží přikázání a zásady křesťanské morálky. Můžeme jmenovat osobnost našeho sv. knížete Václava, ze zahraničních pak např. francouzského krále sv. Ludvíka, či krále maďarského sv. Štěpána.

Zůstaňme však v našich krajích a věnujme omezenou pozornost dvěma výrazným osobnostem našich dějin, které usedly na královském trůnu. První z nich, otec vlasti Karel IV. sice nedosáhl blahořečení, jako později jeho jmenovec, nicméně dbal svých povinností a bázně Boží. Druhý, blahoslavený císař Karel Rakouský byl vzorem křesťanského panovníka, který přijal smrt jako své dějinné poslání a svědectví víry.

Císař a král Karel IV. byl v mládí prototypem středověkého velmože pocházejícího z řad evropské „zlaté mládeže“. Jak uvádí ve svém životopise, v noci 15. srpna 1333, který připadal na svátek Nanebevzetí Panny Marie, se mu ve snu zjevil anděla a varoval jej před hříšným životem.¹⁶ Jako odstrašující příklad uvedl francouzského dauphina, který v tomto zjevení zemřel. Tato příhoda a patrně ještě více skutečnost, že dauphin skutečně zanedlouho zemřel, Karla natolik vyděsila, že se rozhodl zanechat nepravostí a žít více v souladu s Božím řádem a křesťanskou morálkou.

Jeho životopisci i kronikáři se shodují, že někdy v této době skutečně došlo ke změně králevicova chování, který se pak více věnoval svým povinnostem následníka trůnu a správě svěřených území. Zcela jistě se však ptal po smyslu života, způsobech služby Bohu a říši, na jejímž trůnu seděl. Svá poznání a své myšlenky později zanechal

15 Jeruzalémská bible. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha: Krystal OP, 2009, s. 410.

16 KAREL IV. Vlastní životopis. Praha: Svoboda, 1987, str. 26.

ve vlastním životopise.

Víme, že po něm zůstala řada krásných a užitečných staveb sloužících státu, založil univerzitu, podporoval církev a řadu charitativních projektů. Svým nástupcům v již zmíněném životopisu zanechal mnoho rad, mezi jinými: *„Ale bát se budete Otce svého, který má moc spasit i poslat do ohně věčného. Jestliže však budete chodit v bázni Boží, moudrost bude počátkem vašich skutků a soudit budete bratry ve spravedlnosti a pravdě, tak jak sami doufáte, že budete souzeni od Pána; tak se neuchýlíte na scesti, neboť cesta Páně je přímá. A budete milosrdni k nuzným a chudým tak, jak si přejete dojít milosrdenství u Pána pro svou nuznost a křehkost.“*¹⁷

Jeho nástupce, Karel I. Habsburský sice nezanechal žádné významé literární dílo, ale na rozdíl od něj byl vzorným dítětem vychovávaným od malička ke skromnosti a oddanosti povinnostem. Císařem a králem se stal vlastně náhodou, vlivem řady tragédií v císařské rodině. Na trůn nastoupil v těžkém roce 1916, uprostřed I. světové války.

Dějinný vývoj mu neumožnil uvést v život jeho politické plány a představy, nicméně i ony dva roky plné násilí a poznamenané válečným běsněním prověřily dostatečně jeho lidské kvality. Když pomíneme rozsáhlé amnestie pro politické vězně a odsouzence (např. K. Kramář, T. G. Masaryk) apod., musíme vyzdvihnout především jeden čin. Neúnavnou snahu ukončit válku a s ní spojené válečné utrpení. Ačkoliv nebyl v tomto úsilí z různých důvodů úspěšný, veřejnost dobře věděla o jeho přání válku zastavit a také ji oceňovala. Anatol France o něm napsal: *„Císař Karel byl jediný muž v čelné pozici, který vyšel z války čestně. Byl to světec, ale nikdo ho neposlouchal. Upřímně si přál mír, a proto jím svět pohrdl. Nabízel nádhernou šanci, která byla promarněna.“*¹⁸

Na konci války, když se jeho říše rozpadala byl i s mladou rodinou vyhnán, obrán o veškerý majetek i postavení. Ne však o důstojnost a především víru. Stále prohlašoval,

17 KAREL IV. Vlastní životopis. Praha: Svoboda, 1987, str. 16.

18 Novéna k blahoslavenému Karlovi Rakouskému. Kostelní Vydří: Kartuziánské nakl., 2011, s. 13.

že je vděčný milovanému Bohu za vše, co sesílá. Když 1. dubna 1922 ve 35 letech umíral, přijal svůj úděl: „*Musím tolik trpět, aby se mé národy opět mohly sjednotit.*“

1.1.5 Úkoly vládní moci

Apoštol Pavel následně vytyčuje povahu a úkoly vládní moci. Text jeho Listu Římanům tedy není závazný jen pro poddané, jasně totiž zavazuje také vládní moc, můžeme-li to tak říci, k morálnímu chování „...*vždyť ona je Božím nástrojem, jenž tě má vést k dobrému...*“ . Pokud se podíváme na jiný překlad, ten zavazuje vládní moc ještě konkrétněji, „...*je Božím služebníkem, drží-li se svých úkolů...*“.¹⁹ Tímto úkolem je vedení lidu k „dobrému“, ale jistě také výkon moci v souladu s odkazem Ježíše Krista.

Zde je třeba registrovat onen podmiňující aspekt - „*drží-li se svých úkolů*“. Vládní, chceme-li úřední moc, je tedy ustavena pro službu Bohu a těm, které ovládá. Z pohledu občana žijícího v demokratickém systému, je úkolem vládní moci uplatňovat odpovědně a s citem pravomoce, které jsou jí lidem, můžeme chápat voliči, delegovány. Pokud moc tuto službu nevykonává dobře, znamená to, že se nedrží svých úkolů a Bůh se od jejího držitele a zároveň vykonavatele může odvrátit a moc odebrat.

Z dnešního pohledu lze do skupiny držitelů moci obsáhnout i státní instituce, které byly vytvořeny ke kordinaci činnosti společnosti. Jak vládci, tak i ti, kterým je vládnuto, mají mít proto na vědomí, že moc, jsouce od Boha, není mocným věnována k uplatňování moci absolutní, surové, ale propůjčena²⁰ pro správu veřejných věcí a službě obecnému blahu, které musí všemožně zabezpečovat.

Svatý Pavel dále říká: „*Vládců se totiž člověk nemusí bát, když činí dobro, nýbrž když činí zlo. Přeješ si, aby ses nemusel bát vrchnosti? Čiň dobro, a dostane se Ti od ní pochvaly; vždyť ona je Božím nástrojem, jenž Tě má vést k dobrému.*“ „...*je Božím*

19 Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2008.

20 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, str. 49.

nástrojem pro zjednání spravedlnosti a trestání toho, kdo činí zlé.“ (Řím 13, 3,4)²¹
Tímto úkolem je tedy jednak vedení lidu k „dobrému“, ale jistě také výkon soudní pravomoci k postižení těch, kdo se provinují proti zákonu.

Podle závěru II. vatikánského koncilu má být snahou veřejných institucí služba důstojnosti a cíli člověka. Mají také rozhodně bojovat proti všem formám poroby společenské i politické a zachovávat v každém politickém systému základní lidská práva.

Instituce se mají také snažit o postupné vytváření kladného vztahu k duchovním skutečnostem, které jsou nejvyšší ze všech. Snahu dosáhnout těchto cílů mají vyvíjet také instituce soukromé.²²

Lidské společenství jako nositel obecného blaha, které mu dovoluje být tím, za co se považuje, nachází své nejpilnější uskutečnění v politickém společenství. Úkolem státu je proto hájit a podporovat obecné blaho občanské společnosti, občanů a jejich sdružení.²³

Církev na jednoznačně prohlašuje, že není povinností vládní moci, starat se pouze o osud člověka na tomto světě, ale také o věci duchovní, které hrají, byť se na to náš svět nedívá stejnými očima, nakonec v životě člověka, roli největší. Povinností těch, kteří vykonávají vládní funkce, je upevňovat hodnoty, které vzbuzují důvěru obyvatel a podněcují je, aby se dali do služby svým bližním.²⁴

V žádném případě však není možné, aby si vládní moc osvojovala právo rozhodovat o tom, co člověk může získat jedině v náročném duchovním zápase a k čemuž potřebuje citlivé svědomí a naprostou svobodu. Pokud nás oficiálně nutí

21 Jeruzalémská bible. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha: Krystal OP,2009.

22 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 29, str. 205

23 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1910, str. 476.

24 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1917, str. 478.

ztotožnit se v těchto věcech, zavádí nás tím zpět do období inkvizice. To je nedůstojné těch, kdo poznali omyly předků a zodpovídají za to, že se nebudou opakovat.²⁵

Protože autorita neodvozuje svou mravní právoplatnost sama od sebe, nemá jednat tyranicky. Vždyť ani Bůh nevládne člověku jako tyran. Vládní moc má pracovat pro společné dobro jako mravní síla, která se opírá o svobodu a o vědomí odpovědnosti za povinnosti a úkoly přijaté od Boha.²⁶

1.2. Moc duchovní

Boží moc se liší od moci světa kvalitou. Je to moc nezkorumpovaného života, čistoty v pravdě a nepřemožitelné naděje. V dějinách se prosazuje nejskromnějšími začátky, nepatrnými semínky, která klíčí s obtížemi a přes veškeré překážky. Znamením Boží všemohoucnosti, která se dokonává i v bezmoci, jsou výdrž a dlouhý dech.²⁷

1.2.1. Prorok Daniel – zlidštění moci

Příslib příchodu Božího krále a Mesiáše se objevuje již ve Starém zákoně. Prorok Daniel měl vidění ve snu, v němž spatřil personifikaci čtyř tehdy existujících říší i příchod Syna člověka.

Daniel ve snu viděl čtyři tehdy existující světové mocnosti mající podobu zvířat, která přicházejí z moře. Přicházejí tedy ze zdola a představují moc založenou zejména na násilí. Jde takřka o moc zvířecí. To co se stane lvu s křídli naznačuje, že moc může být polidštěna, může mít lidskou tvář – jsou mu utržena křídla a je mu dáno lidské srdce.

25 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 62.

26 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1902, s. 475.

27 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 19.

Po vyvrcholení moci zla však přichází skutečný pán světa v podobě Starce, který učiní běsnění konec. „*Hle v nebeských oblacích přicházel jakoby Syn člověka.*“ pokračuje Daniel ve vyprávění. „*Byla mu dána vláda, čest a království, a všichni lidé, národy a jazyky mu sloužili. Jeho vláda je vláda věčná, která nepomine a jeho království nebude zničeno.*“ (7, 13). Říše Syna člověka je zcela jiného typu, je to království lidskosti, skutečné moci, která pochází jediné od Boha. Syn člověka však nepředstavuje jednotlivce, ale království, v němž svět dospěje ke svému cíli.²⁸

1.2.2 Mesiášské drama

Již jednou citovaný žalmista Starého zákona ohlašuje v Mesiášském dramatu:

*Ten, jenž sídlí na nebesích, se tím baví,
Jahve se jim vysmívá,
Rozhněvaný k nim pak promlouvá,
ve svém rozlícení je děsí:
„To já jsem pomazal svého krále
na Sionu, na své svaté hoře.“
Vyslovím Jahvovo nařízení:*

*On mi řekl: „Ty jsi můj syn,
já jsem tě dnes zplodil.
Požádej a dám ti národy v dědictví,
za panství končiny země;
roztříštíš je železným žezlem,
jako hrnčířovy nádoby je rozbiješ.“*

A nyní, králové, pochopte,

28 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister& Principal, 2007, s. 226.

*napravte se soudcové země!
Služte s bázní Jahvovi,
s chvěním mu líbejte nohy;
když se rozhněvá, zajdete na cestě:
rázem vzplane jeho hněv
Šťastný, kdo v něm nalézá útočiště!*

1.2.3 Moc a království Ježíše Krista

Moc Ježíše Krista, jak by dnes řekli byrokraté, moc Boží v přenesené působnosti, je neomezená: „*Otec miluje Syna a všechno mu odevzdal do rukou.*“ (Jan 3, 35). Znamená to, že vše je v Kristově moci. Je to opěrný pilíř jeho královské vlády, kterou nastolí v den svého „povýšení“, zatímco moc a vláda knížete tohoto světa, kterou přišel Ježíš Kristus zrušit „vykoupením“ (Kol 1, 13-14) vezme za své.²⁹

O Boží moci, tedy moc duchovní, moci Kristově, říká Ratzinger, že je ve světě tichá. I přes to je to jediná pravá moc, moc trvalá a zachraňující.³⁰ Zachraňující před hříchem a zatracením.

Jak jak ještě popíši, při třetím pokušení na poušti, vyvedl satan Krista na vysokou horu. A Kristus zmrtvýchvstalý shromáždil své učedníky také na hoře (Mt. 28, 16). Je to velmi zvláštní paralela.

Na hoře odmítl satanem nabízenou moc nad všemi říšemi a jejich bohatstvím. Na hoře nyní říká svým klanějícím se učedníkům „*Byla mi dána veškerá moc na nebi i na zemi.*“ (Mt 28, 18). Je to moc skutečná a zachraňující. Zachraňující ty, kteří v Krista uvěří a přijmou jeho učení a cestu za své.

²⁹ Jeruzalémská bible, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha: Krystal OP, 2009, s. 1845.
³⁰ RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno Barrister& Principal, 2007, s. 43.

Ježíšova cesta se obejde bez vnějších znaků moci, nepotřebuje zlato, armádu a tvrdost zákona. Jeho kralování spočívá v odpuštění, lásce a přijetí utrpení, můžeme snad říci přijetí zkoušek z rukou našeho nebeského Otce.

Ačkoliv Kristus disponoval mocí – silou již na tomto světě, použil ji jen zřídka, např. při vyčištění chrámu³¹. Odvolával se při tom na Zákon: „*Můj dům bude nazýván domem modlitby pro všechny národy. Ale vy jste z něho udělali doupe lupičů!*“ Napadl tak svým činem praxi, která se stala právem, nicméně v základě byla korupční a uplatnil své nejvlastnější a pravé právo.³²

Jeho skutečná moc se projevila v plné míře až po jeho vzkříšení. Je to moc duchovní, moc získávající učedníky pro spásu světa. Kristovo království od Vzkříšení roste pokorou a zvěstováním těchto učedníků, kteří jsou křtěni „*ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého*“ a dodržují jeho přikázání (Mt 28, 19). Toto království rozhodně postrádá slávu vyjádřenou řeským slovem „*doxa*“ - zdání, co se rozplývá, tedy slávu pozemských říší, kterou předvádí satan³³ na hoře při pokušení v poušti.

Za Boží království nikdo nebojuje. Pro království a kralování je charakteristická moc, a to moc vojenská, Ježíšovo království ničím takovým nedisponuje. Je to království nenásilné, protože nemá žádné vojsko.³⁴

Ježíš slovy „*Mé království není z tohoto světa. Kdyby mé království bylo z tohoto světa, moji služebníci by byli bojovali, abych nebyl vydán Židům. Ale mé království není odtud.*“ Pilát mu tedy řekl: „*Tak ty jsi král?*“ Ježíš odpověděl: „*Ty to říkáš: Jsem král. Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, naslouchá mému hlasu.*“ (Jan 18, 36-37) nejen jasně vymezil pojem království, tedy pokud někdo nebojuje, je bezmocný, ale zavedl také pozitivní pojem, kterým objasnil podstatu a ojedinělý druh moci svého – nebeského – království:

31 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 18.

32 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 15.

33 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 39.

34 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 125.

pravdu.³⁵

Centrem tohoto, typologicky zcela nového království je tedy pravda. Nebeské království je tak královstvím pravdy. V tomto případě jde o nastolení tohoto království, o pravé osvobození člověka.

Moc duchovní, jak ji ztělesnil Ježíš ostře kontrastuje s výše popsanou mocí – silou, mocí totalitní. Je nosná nejen v mezilidských vztazích. Trojan poznamenává, že v době socialistické totality lidé více než kdy jindy počali rozumět tomu, že duchovní moc měla cíl občanský i politický již od počátku. Volí sice nejnepohodlnější cestu seberealizace, protože působí intenzivně, z nitra lidí, jakoby z jednotlivých bodů, nikoliv extenzivně strhující silou ve vnějším frontálním náporu.

I když je usídlena být jen v jediném lidském nitru, působí z tohoto ohniska duchovní aktivity na venek všemi směry. Strhuje ke svobodě a spontánnosti ducha, které postupně zachvacují stále širší prostor.

Tato moc v sobě nemá vepsanou hrozbu sebezničení jako je tomu u hrubé síly moci. V čase jejího růstu ji není položena hranice. Na rozdíl od moci – síly se časem nevyčerpá a neuhyne. To se může zdát být nadnesené při pohledu do dnešních prázdných kostelů, ale nezapomínejme na ohlášený a přislíbený příchod Království Božího, k němuž vše směřuje. To je jistě jediná hranice duchovní moci.

Vnější moc působí navenek strachem, sebeklamem a kamufláží. Duchovní síla tyto pomocníky silové moci zapuzuje jako znečišťující příměsi, „*protože láska vyháni ven bázeň a poznání pravdy osvobozuje.*“³⁶

Duchovní moc pomáhá objevit pravdu o skutečnosti ve smyslu *alétheia*, odkrytosti. Pravda nás vede do střetu s realitou, odkrývá nám novou skutečnost. To je však

35 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 125.

36 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 24.

podmíněno naší ochotou riskovat. Co riskujeme? I přes všechnu představitelnou trýzeň jen ztrátu svazků a loajalit, o kterých sv. Pavel píše, jako o smetí.³⁷

Duchovní moc je svobodně otevřená, plná fantazie. Nemá strach a pud sebezáchovy, což jsou vlastnosti, které vycházejí na jevo kdykoliv, když se moc – síla dostane do slepé uličky.

Znamená to, že např. v okamžicích, kdy je moc u konce s dechem, nastupuje moc duchovní, která většinou nejsilněji působí v kritických situacích, kdy se v lidech nejvíce probouzí solidarita, soucit a sebedávání. Jsou to chvíle zoufalství v dobách válečných konfliktů, občanských nepokojů, živelných pohrom nebo třeba v rozvojových zemích, hladomor a genocida civilního obyvatelstva. V těchto chvílích pak duchovní moc přebírá vládu a dokazuje činy jednotlivců existenci Kristova království, které ač není z tohoto světa, přeci je na tomto světě.

V takových chvílích je zřejmé, že Ježíšův duchovní boj s mocí tohoto světa není iluzí hlásanou snílkem, ale je inspirujícím příkladem pro řešení mocenských konfliktů současnosti. V okamžiku, kdy selže moc-síla v palnetárním rozměru, vede cesta kupředu jen po duchovní trase, kterou otevřel Ježíš Kristus.³⁸

Na straně druhé, co riskujeme, když pravdu odmítneme? Pokud je odmítnutí trvalé a absolutní, pak ztrátu všeho. Nepoznáme nástrahy moci, ďáblovu šalbu a vydáme se na cestu tichého spojenectví s hrubou vládní mocí. Staneme se spoluvíníky toho, čeho se moc-síla dopouští na slabých, bezmocných, na duchovní síle a proti Božímu království.

2. Pokoušení moci a pokoušení mocí

37 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 29.

38 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 24.

2.1. Pokušení vládní moci

Člověk, povoláný k výkonu moci se stává pokoušeným. Pokoušeným nabídkou větší moci, většího vlivu, většího majetku. Stává se často, že díky pýše a ješitnosti ve svém srdci pokušení podlehne a zapomene na fakt, že je pouhým správcem věcí veřejných, správcem pověřeným Hospodinem ke službě obecnému blahu.

Církev a její představitelé si od počátku uvědomují náročnost výkonu moci a sílu pokušení, kterému jsou vládci vystaveni. Již papež Klement Římský se modlil za politické a vládní představitele:

„Pane, dej jim zdraví, pokoj, svornost a vytrvalost, aby mohli bez překážky vykonávat svrchovanou moc, kterou jsi jim udělil. Ty, Pane, nebeský králi věků, dáváš lidským synům slávu, čest a moc nad zemí. Proto řid', Pane, jejich rozhodování, aby konali, co je dobré a co je Ti milé; kéž mohou vykonávat moc, kterou jsi jim udělil, zbožně, pokojně a ušlechtilé, aby byli hodni Tvého milosrdenství“³⁹

2.1.1 Ježíšovo pokušení a moc zla

Dle sv. Matouše při pokoušení na poušti Satan nabízí na hoře Ježíši moc nad všemi královstvími světa *„Dále ho ďábel s sebou bere na převysokou horu, ukazuje mu všechna království světa i jejich nádheru a řekl mu: „To vše ti dám, padneš-li na Tvář a budeš se mi klanět.“ Tu mu Ježíš říká: „Odstup, Satane! Neboť je psáno: Pánu, svému Bohu, se budeš klanět a Jeho jediného budeš uctívat.“ (Mt 4, 8 – 11).* Evangelista Lukáš tuto událost popisuje podobně *„Ďábel ho vyvedl vzhůru a v jediném okamžiku mu ukázal všechna království světa a řekl mu „Dám ti všechnu moc a slávu těchto království, neboť mi byla odevzdána a dávám ji komu chci. Jestliže se tu přede mnou pokloníš, bude ti všechna patřit.“ A Ježíš mu řekl: „Je psáno: Budeš se klanět Pánu, svému Bohu, a jeho jediného budeš uctívat.“ (Lk 4, 5 – 8)*

³⁹ Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1900, str. 474.

Tyto texty se na první pohled dostávají do přímého rozporu s již citovaným Listem apoštola Pavla Římanům a jeho konstatováním, že veškerá moc pochází od Boha. Mohou vzbudit dojem, že tomu tak není. Ovšem pouze na první pohled. Je třeba si znovu uvědomit, že sv. Pavel míní moc těch vládců, kteří „*jsou v Boží službě, když se drží svých úkolů.*“ O této moci pak soudí, že „*...je Božím služebníkem k tvému dobru.*“ Je to tedy moc, která nejen trestá ty, kdož se přiči vládní moci, ale zejména Božímu řádu. Tímto Božím řádem je pak jistě myšleno dodržování Božích přikázání, ale také soucit a solidarita k bližním a potřebným.

Ovšem satan, jak popisují evangelisté Matouš a Lukáš, Krista pokouší. Nenabízí mu moc, slávu, bohatství a vše, co je na moci tak přitažlivé, pro službu Bohu a potřebným, ale pro ukojení vlastní pýchy a ctižádosti. V podstatě ho ponouká, že pravého mesiášství lze dosáhnout jen získáním „*svrchované, bezkonkurenční politické moci*“⁴⁰ a tou je neomezená vláda nad všemi královstvími světa. A tak, jak byl ponoukán Ježíš, jsou pokoušeni také mocní tohoto světa. Ať již k mesiášství a záchraně světa dle svého úsudku, tak, můžeme-li to tak říci, ke zbožštění své vlastní moci na „dvorečku“ svého státu.

Svým odmítnutím vlády nad světem z pozice vnější moci – síly Ježíš zvítězil nad satanem. Zvítězil tak proti jím lživě zbožštěné moci a blahobytu, lživému příslibu, že to bude moc tohoto světa, která poskytne všechno všem, veškerý blahobyt.⁴¹

Není bez paradoxu, že všechna království, která satan tehdy Kristovi ukázal, dnes již neexistují a jejich sláva, *doxa*, se rozplynula. Na rozdíl od slávy Kristovy pokorné lásky připravené trpět⁴² za nás všechny.

V Ježíši se ukazuje podstata člověka, ukazuje se v něm bída všech zbitých

40 SKALICKÝ, K. Ježíš Nazaretský. Otázka a výzva člověku naší doby. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008, s 30.

41 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský, Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 43.

42 RATZINGER, Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 43.

a ztýraných. Jeho bědy jsou zrcadlem nelidskosti lidské moci, která tak šlape po bezmocném. V něm se zrcadlí hřích, tedy to, jakým se člověk stává, když se odvrací od Boha a bere vládu nad světem do svých rukou.⁴³

2.1.2 Pokušení mocných tohoto světa

Stejně jako v případě prostého člověka, tedy člověka ovládaného, mám-li hovořit Trojanovým jazykem, dožaduje se Bůh u mocných tohoto světa kromě důvěry ve své vedení a dodržování svých nařízení, jak to velmi příkladně vidíme u Saula, Davida i Šalomouna.

Joseph Ratzinger k tomuto tématu říká: „*Lidstvo se opakovaně ocitlo a nadále se bude ocitát před volbou, zda říci „ano“ Bohu, který působí pouze pomocí pravdy a lásky, anebo vsadit na konkrétní a uchopitelné, na násilí*“.⁴⁴ Jistě můžeme do „lidstva“ zahrnout také vykonavatele vládní moci, kteří jsou konfrontováni jejími svody.

O poklescích vládců a jejich prohřešcích vůči Bohu, stejně jako o příchodu jiného krále, jehož království nebude z tohoto světa, věděl již žalmista Starého zákona, který ve druhém žalmu, Mesiášském dramatu, konstatuje:

*K čemu ty národy, jež se bouří,
ony národy, jež nadarmo reptají?
Králové země povstávají,
knížata kují pikle proti Jahvovi
a proti jeho Mesiáši:
„Zpřetrhejte jejich pouta,*

43 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, str. 130.

44 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 129.

zbavme se jejich okovů!“

Pro příklady padlých vládců, kteří se provinili proti Boží vůli, tedy podleli pokušení, však nemusíme chodit ani tak daleko do historie. Vždyť i z dějin nedávných, z časů, které sami pamatujeme, známe příběhy mocných, kteří vládli, ale na Boha při tom zapomněli. A pamatujeme také konce celých systémů. Jak skončil Adolf Hitler se svojí ochránkyní Prozřetelností (tak, jak on jí chápal) a jak dopadla jeho Tisíciletá říše. Jak zemřel Stalin a co zůstalo z bolševického Sovětského svazu? Mimo jiné. Jak dopadla Římská říše ve všem svém bohatství se skvělými císaři, diktátory a triumviry? Tak, jak jedině bez Boha dopadnout mohli.

Trojan automaticky předpokládá zatracení mocných a odvolává se na opakované negování mocných tohoto světa. Připomíná varování, volání před soud a trestání, které se stále v Písmu opakuje (např. L 1,51 n.). Na straně druhé zapomíná na mnohá požehnání, kterých se dostávalo vladařům, pokud se drželi Božích příkázání a nařízení. Ano, zde můžeme namítnout špatné konce jak Saula, tak Davida, stejně jako Šalomouna i mnoha dalších králů Starého zákona, zapomenout však nemůžeme na jejich úspěchy a velké činy, dosažené právě díky Božimu požehnání v dobách, kdy se „*drželi svých úkolů*.“.

Právě na výše jmenovaných králích Starého zákona je demonstrováno, jak pouze Bůh, který je jediným původcem veškeré moci, tedy i moci veřejné, může moc přiznat, ale také odebrat v závislosti na plnění jeho vůle.

O co běží při pokušení nejen vladaře? V první řadě o odsunutí Boha. A pak také o pozlátka tohoto světa, která jsem zmínil na začátku této kapitoly. Velkým pokušením pro vládce je jejich touha dávat svět do pořádku po svém⁴⁵ bez Boha, který může být se svými nároky na člověka shledán rušivým a nechtěným. Těmito nároky je solidarita, účast s potřebnými a služba pro ně. Mezi potřebné na tomto místě zařazuji i ovládané. Každý občan, byť sebepracovitější, potřebuje, alespoň čas od času, od moci – síly

45 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister& Principal, 2007, s. 33.

pomoc a zastání.

3. Moc síla a její produkty

3.1. Moc totalitní

„Stane-li se, že vládcové vydají nespravedlivé zákony nebo učiní opatření protivící se mravnímu řádu, nejsou taková nařízení pro svědomí závazná. „V takovém případě autorita přestává být sama sebou a zvrhává se ve zvlí.“⁴⁶

Taková moc, jak vysvětluje Trojan, pochází od satana. Stává se z ní neomezená moc a dříve nebo později začne projevovat snahu o své udržení za každou cenu a všemi prostředky. Tato moc existuje sama pro sebe. Vládnout v rozporu s Božím přikázáním, k nimž patří i láska k bližnímu, tedy také k poddaným, můžeme-li to tak říci, je dozajista hříšné. A hřích na svět přináší satan. Následkem hříchu je smrt, kterou člověka uvrhl do své tyranie (Řím 5, 12+). Touto tyraníí ovládl svět, jehož „knížetem se stal“.

Trojan je tak ve shodě s K. Skalickým, který rovněž tvrdí, že svrchované politické moci lze dosáhnout a také ji provozovat silami institucionalizovaného násilí, tedy satanem⁴⁷.

„Dábel, obchází jako řvoucí lev a hledá, koho by pohltit“ (1 Petrův 5, 8) a je chytrý. Jeho uměním není výzva ke zlu. Naopak předstírá, že jde o to nejlepší, zejména

⁴⁶ Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1917, s. 475.

⁴⁷ SKALICKÝ, K.: Ježíš Nazaretský. Otázka a výzva člověku naší doby. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008, s. 30.

o odložení iluzí a obrácení nás samých ke zlepšování světa.

Pokud se stane něco takovému vládcí, tím spíše v systému umožňujícím samovládu a tzv. seberealizaci, je to katastrofa. Jak Trojan píše: „*Moc v ruce člověka, která se vymkne kontrole a ztrácí služebnou funkci, se stává démonickým protihráčem moci Beránkově. Pak o ní platí všechny výroky o moci satanově, které známe z Bible, i když se umí převlékat do ozdobných rouch*“.⁴⁸

Takový vládce pak nepracuje ve jménu Boha ve prospěch potřebných a ovládaných, tedy ve prospěch obecného blaha, ale buduje jen pro sebe a uznává za skutečnost jen politickou a materiální realitu. Bůh se pak stává iluzí. Co je pak reálné? Jen to co tu je – moc, chléb, tedy materialismus v pravém smyslu slova. Věci kolem Boha jsou pak považovány za stále více nereálné. Svět, který náš Otec představuje, je pak něčím, co vlastně není k potřebě.⁴⁹ O této moci nemůžeme hovořit jako o moci zachraňující. Zachraňující ve smyslu spásy člověka.

Z historické zkušenosti víme, že každý totalitní systém, ať již nacistický, tak i komunistický, prakticky od samého počátku používal k získání vrcholné moci násilných prostředků. Čím více moci tyto systémy získávaly, tím více institucionalizovaného násilí se dopouštěly. Ke svému udržení pak zakládaly instituce a úřady, které se touto činností zabývaly a vůči ovládaným toto zlo uváděly v praxi. V případě dnešních totalitních systémů tomu není jinak.

Vyvstává tedy otázka, zda moc totalitních autoritářských systémů, s nimiž dnes máme historické i soudobé zkušenosti, pochází od satana a nikoliv od Boha. Domnívám se, že tomu tak není. Původcem veškeré moci je Bůh, který vládcům umožňuje, jako ostatně každému člověku, rozhodnout se svobodně, jakou cestu si zvolí. V tomto konkrétním případě, jak bude moc uplatňovat. Až pak, po rozhodnutí vládce, pokud se nechá svést k nepravosti, dochází k deformaci moci, stává se vládou z vůle satana.

48 TROJAN, J.S. *Moc víry a víra v moc*. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 28.

49 RATZINGER, J. *Ježíš Nazaretský*. Brno: Barrister &Principal, 2007, s. 33.

Trojan pracuje především s mocí, s níž má osobní zkušenost, s mocí socialistické totality. A protože má osobní zkušenost s institucionalizovaným násilím absolutní moci tohoto režimu, varuje mocné tohoto režimu, stejně jako na jiných místech protagonisty dalších totalitních mocí, před hrozbou zatracení.

Připouští, že i mocní mohou dojít spásy, tedy mohou se udržet na tenkém ledě⁵⁰, nicméně dále konstatuje, že je to velmi těžké. V tomto ohledu lze s Trojanem souhlasit. Zvláště pak, když si uvědomíme řadu korupčních skandálů spojených s politiky na všech patrech systému a ve všech dobách a zřízeních, současnou éru nevýjimaje. Ostatně, jak podotýkám podle svých zkušeností, byť nezastávám nijak velký post, moc je opojná a zrádná na všech úrovních jejího uplatňování a výkonu. Jen zpětná odezva od ostatních, nutná k sebereflexi a vědomí přítomnosti Boha, člověka chrání, ale ani pak to pokušitel nevzdává. Pro mocného v jakémkoliv postavení, jak jsem již napsal výše, je velmi podstatná sebereflexe a respektování moci duchovní. Zásadní však je schopnost vladaře naslouchat svému okolí. Byť je to někdy velmi těžké.

Dle Trojana jde o hluboce lidskou otázku a bohoslovecký problém prvořadě důležitosti. Boží moc je v ostré opozici vůči moci světa. Je tomu tak proto, že zatímco ta první je duchovního charakteru a používá jiné strategie než moc – síla ve fyzikálním slova smyslu.

Touto mocí je rozuměno takové konání, kterému jde navzdory ideologické kamufláži ve společenské rovině především o vnější podmanění a ovládnutí ostatních. Člověk žije v tomto napětí a střetu, do kterého vstupují obě uvedené moci, od počátku lidských dějin. Vidíme i dnes, tak jako Trojan v době vzniku jeho knihy, že toto střetávání má stále intenzivnější průběh. Moc světa vidí Písmo jako moc Protivníka Žalobce. Bez zajímavosti není, že tato moc je líčena biblickými svědky jako moc odvozená a propůjčená, nicméně nakonec parazitní.

Tím se nepopírá operativní schopnost moci světa, ale její legitimita, coby nástroje

50 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 18.

k uskutečňování obecného blaha z pověření Boha. Důvodem je, že se v jejím případě jedná o zcela emancipovanou, soběstačnou moc, puzenou „*nihilistickým ideálem*“. Má v sobě zakódovanou touhu ničit, ale právě díky její destruktivní vůli je jejím osudem sebezničení. Protože z historie známe příklady takové sebezničující moci, moci nerespektující právo jednotlivců i celých národů, lidskou svobodu, osobnost člověka a Boží přikázání, neměli bychom být touto skutečností zaskočeni.

Moc totalitních států je též mocí ukořistěnou, tj. odebranou právoplatným vlastníkům. Právě proto, že nakonec ví, nebo přinejmenším tuší, že je mocí nelegitimní, vynakládá nemalé prostředky k zakrytí této své nahoty. Pomáhá si ritualizací řeči a frázemi, které však odhalují nihilistické rysy jejích ideálů, jimiž ohlašuje svou existenci a přítomnost v prostoru jejího zájmu. Smutnou dějinnou zkušeností je fakt, že ruku v ruce s touto mocí znějí při jejím nástupu fanfáry a na jejím konci zvoní umíráček.⁵¹ Velmi často po ní zůstávají lidské oběti, které k nám volají i přes mnohá staletí.

Vztah Ježíše Krista k moci nám umožňuje hlouběji pochopit její strukturu a rozpoznat její strategii. Ježíš osvobozuje člověka pro správný zápas s ní a proti ní. Dává nám totiž poznat pravou tvář moci i její nedokonalost a záludnost. Také Ježíš se dostal do střetu s hrubou silou absolutistické moci, která se emancipovala od svých původních nositelů a stala se atributem jeruzalémské elity a reprezentantů římského státu. Klasické schéma ovládaných a ovládajících platilo také v jeho době.

Pozoruhodné však je, jak byla presentována oběma stranami. Představitelé Izraele ji národu představovali jako samosprávnou vládu ve věcech náboženského, kultického a sociálně-právního charakteru (zákon, chrám, sobota), ze strany římského impéria byla přítomností posádky presentována jako svrchovanost jeho mocenských zájmů v záležitostech politicko-vojenských.

Obě tyto moci používají ke svému přiodění příslušných ideologický prostředků.

51 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 47.

Před tváří dějin je pro ně charakteristické, že ačkoliv mezi nimi existuje v Ježíšově době napětí otevřené i zastírané, v případě nutnosti se dokáží semknout a vystupovat navenek jako sjednocená síla.

Je to klasický vzorec pro seberealizaci totalitní moci. V historii lidstva se spojením dvou absolutních mocí proti slabému setkáváme mnohokrát. Autora této práce napadá jeden případ za všechny. Spojení totalitní moci nacistického Německa a stalinského Sovětského svazu proti Polsku v roce 1939. Zde se dvě totality, jinak ve skrytu i vně zcela ideologicky odlišné, ale stejně obludné spojily, aby smazaly slabého z mapy Evropy. Toto spojení vyvrcholilo Katyňskou tragédií. Je pochopitelně zcela nesrovnatelné, nicméně zcela signifikantní, že absolutní moc v případě Polska ztroskotala, stejně jako jedna a ta samá moc více než devatenáct století před tím při řešení a uzavření případu „Ježíš Nazaretský“. V obou případech, stejně jako v desítkách jiných, vyšla tato moc naprázdno, pravda se ukázala v celé své skutečnosti jen několika málo let po triumfu moci-síly. A pro tuto moc byla tato skutečnost vždy velmi nepříjemná. A ve světle zmrtvýchvstalého Ježíše Krista také definitivně zničující.

Ježíš se s mocí představitelů svého národa i římské říše střetl ve vyhlášení Božího království a věrností pravdě. Tím se vymanil z imanentních mechanismů spojené moci, která jako moc absolutní vyžadovala na každém bezpodmínečnou loajalitu. Židé ji vždy prosazovali odvoláním na své pojetí Zákona, Římané zase poukazem na blahodárný vliv fungující pax romana. Oběma šlo o zachování statu quo, což je zájem, o který jde každé totalitní, absolutistické moci, v první řadě.

Ježíš, který oproti tomu reprezentuje moc duchovní, moc svobody, chce naopak vše uvést do pohybu. Ačkoliv právě na to klade obzvláštní důraz, nejde mu pouze o změnu srdce, protože jeho výzva k pokání (Metanoia) přerůstá rovinu osobního života a prosakuje do veřejných záležitostí. Příkladem může být proměna instituce soboty, jak byla praktikována v Izraeli se všemi kulticko-právními i sociálními aspekty.

Pro Ježíše je sociálním principem i odpuštění. Svým učením otevírá budoucnostní

horizont. K němu přivolává aktivitu služby jako jedinou přiměřenou odpověď na přicházející nový věk, který Bůh sesílá lidskému pokolení.⁵²

3.2 Absolutní moc

Je velmi zajímavé, že Trojan, u kterého bychom to mohli očekávat, nekritizuje jen totalitní komunistickou moc. Velmi dobře vnímá růst moci do absolutního, totálního rozměru, do rozměru atomových velmocí, tedy v prostoru i mimo „socialistický tábor“.

V éře socialismu jsme si hrozbu atomových zbraní uvědomovali více, režim stále pracoval s jaderným arzenálem imperialistického světa, zejména USA. Sám chytře o arzenálu zbraní stejného typu mlčel a pokud promluvil, pak jedině tak, jak moc-síla o takových věcech mluví. Jako o prostředcích dobra, zbraních obranných, k zajištění bezpečnosti obyvatel. Nepamatuji, že by nám učitelé ve škole někdy přiznali, že ve válce atomové není vítěze.

Žili jsme ve stínu této absolutní moci, která nás téměř strhla do propasti. Tragické je, že je tomu tak stále, byť o této hrozbě dnes slyšíme jen velmi zřídka. Absolutní moc podepřená atomovou hrozbou před námi otevřela hrozivou možnost sebezničení.

Je zajímavé, že moc - síla získala díky těmto skutečnostem novou dějinnou zkušenost. Ve stavu, kdy se stala absolutní, stala se zcela bezmocnou. Minimálně ve vztazích zahraničně – politických. Dokud totiž mohla moc-síla spoléhat na to, že může nahromadit větší množství zbraní ničivějšího charakteru, než moc-síla na straně

52 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 48.

druhé a tu pak může přemoci, mělo pro ni smysl i z důvodu čistě mocenské strategie hromadit stále účinnější mocenské prostředky.

Dnes víme, že tato cesta vede do slepé uličky. Prokázalo se, a vidíme to stále častěji, že i sebeintenzivnější hromadění moci nepřináší s sebou úměrné zvětšení jejího operativního použití a rostoucí bezpečnost.⁵³ Absolutní moc, mající podobu ničivých zbraní, nejen atomových, ale např. také biologických či chemických, ochromuje absolutně pod hrozbou sebezničení manévrovací možnosti jejich vlatníků. Absolutní moc vlivem toho odhaluje svou bezmocnost. Stává se neakceschopnou, tupou, arogantní a v jistém smyslu směšnou.

Nejinak je tomu s ekonomickými zájmy moci. Také zde se stává obětí vlastních potřeb, stejně jako potřeb těch, které ovládá. Pokud nemůže uspokojovat tyto potřeby, hrozí jí konfrontace s poddanými, případně ohrožení vlastního postavení. Proto moc, v níž se probouzí pud sebezáchovy, neriskuje projev solidarity vůči utiskovaným za hranicemi. Iniciativu tak státní moci nevyvíjejí, pokud nedochází k porušování práv jednotlivců nebo celých národů na územích států, s nimiž má tato moc obchodní styky. To je jedna možnost. Druhá možnost pak je, že státní moc neprojeví solidaritu s utlačovanými, pokud jí z toho naopak nekyne možnost zisku.

Obě možnosti známe z nedávné historie a současnosti. Chamberlainovo „Kvůli malému národu uprostřed Evropy nepoteče kapka anglické krve“ je smutným mementem naprostého selhání uplatňování moci ve prospěch ohrožených, kdy je k nim moc nadto vázána spojenectvím. Anexe Krymu v posledních týdnech je smutnou ukázkou odvrácení se od potřebného v okamžiku, kdy moc riskuje přerušení dodávek životně důležitých surovin ze strany agresora. Naopak na příkladech států disponujících nerostným bohatstvím vidíme, jak moc, pokud je to za cenu přiměřených vlastních ztrát, dokáže tvrdě zasáhnout i na cizím státním území, když hájí své ekonomické zájmy. Zde se projevuje moc absolutní síly právě v jejím nej cyničtější a nejcharakterističtější podobě. Hektakomby mrtvých civilistů a barbary, bez řádných procesů popravené

53 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 24

místní vládce a jejich přísluhovače, ospravedlňuje hrubá síla zásahem ve prospěch utlačovaných. Nejzrůdnější na celé věci je, že se tohoto chování nedopouští státy s totalitním vedením, ale ty, které máme za klasické západní demokracie.

Předstírá životodárné poslání a boj za zájmy těch, které ovládá nebo teprve ovládnout chce. Ve své cestě za sebeustavením je ochotna obětovat jednotlivce, případně skupiny lidí uvnitř společnosti, předkládající tezi, že je lépe, když jeden zemře za všechny, než všichni za jednoho. Koná tak, aniž by si uvědomila, že svojí bezskrupulosností, bezohledností a žízni po udržení se na výsluní za jakýchkoliv podmínek, že tímto svým jednáním nezadržitelně osnuje sebezničení. Tím je jen stvrzeno, že jakožto moc propůjčená a postrádající pravý základ, je neodvolatelným spěním k smrti.

„*Amor mortis*“ zachvacuje nakonec i její držitele. Na Ježíšově dramatu se ukazuje, že za touto mocí nestojí nikdo jiný než Protivník Boží i lidský, tedy satan, který se načas přioděl jako anděl světa, aby oklamal lidské duše.

Ježíšova duchovní moc odhaluje podstatu i strategii moci – síly. Ačkoliv se, personifikována Ježíšem, stává její obětí, soudí ji a odhaluje její smrtonosný charakter. Ježíšův zápas nás zavazuje, abychom nepodléhali námluvám a svodům moci. Na jejich konci jsou trosky a dým, pobitá těla i zlomená svědomí.⁵⁴

Klasickou ukázkou zvláště císařské moci⁵⁵ a absolutistické moci vůbec je Neronovo pronásledování křesťanů, které ukazuje, kromě jiných příkladů zločinů proti lidskosti v historii, strašlivou stránku totalitní státu.

Jestliže občanská společnost a státní byrokracie fungují ve státě pouze tak, jak je to naplánováno a jak to potřebuje vládní moc, je pochopitelně na místě hovořit o moci totalitní, moci síly. Takový stav je pro absolutistického vládce ideální.

54 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 49.

55 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 123.

Tento stav však nemůže trvat věčně. Je totiž charakteristické pro duchovní moc, že se stále dere na povrch. Je to její základní přirozenost. Pravda, která nás žene do střetu s realitou, vítězí. Nevnímám tento slogan jako klišé. Z vlastní zkušenosti i jako historik vím, že pravda, sice nikdy poznána dokonale, nakonec vždy vyjde najevo. Vždy zvítězí. Je to tak proto, že je neumlčitelná. V okamžiku zlomu, kdy duchovní moc, personifikovaná pravdou, stává se její protivník, moc-síla bezmocnou.

Tento vývoj je neotřesitelný, děje se tak i když moc použije ty nejdrastičtější a nejtvrďší prostředky pro udržení vlastních pozic. Neumí totiž z podstaty vlastního charakteru použít proti slabému, který se jí staví na odpor a ohrožuje, nic kromě hrubé síly.

Je dějinou skutečností, že to vždy vypadá stejně. V první chvíli triumfuje ten silnější a slabší je poražen fyzicky. Silný slabému zmenšuje fyzikální prostor potřebný k jeho existenci, presentaci a realizaci. Ke kvalitnímu životu. Hrubá síla, absolutistická moc, může slabého uvěznit, vystavit ho útlaku, může jej dokonce uvrhnout do vězení. Ano, totalitní moc může slabšího i fyzicky zlikvidovat. Zavraždit. Co si však ve chvíli svého vítězství, ve chvíli svého ohromného a oslňujícího triumfu moc-síla neuvědomuje, je skutečnost, že čin slabého, totiž jeho utrpení a přijetí porážky, mluví i přes tato omezení, tyto hranice.⁵⁶ Tak k nám promlouvá i utrpení a přijetí porážky na tomto světě konec a utrpení Ježíše Krista.

4. Stát

4.1. Co je stát

Trojan klasifikuje stát pouze jako produkt společenských vztahů. Říká, že stát sám ze sebe nemá, co by „zabral“ a bere-li, pak jen to, co bylo před tím vytvořeno. Státu je

⁵⁶ TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 26.

třeba jako instituci na počátku vdechnout život. Je třeba přiznat, že si dovede loknout zhluboka a žít od té chvíle jakoby nezávisle na prvním nádechu, jakoby ani nepotřeboval společnost, která jej vytvořila. Může tak však učinit jen proto, že dýchá společnost, že vytváří vše potřebné čím stát může disponovat a co je předmětem jeho koordinující vůle.

4.1.1 Stát a společnost

Tento vztah státu ke společnosti, který nelze nazvat jinak než závislým, má tendenci obracet se v myslích lidí, občanů, obracet ve vztah opačný. Společnost se jim začíná jevit jako závislá na státu. „*Občanům se zdá, že ze státu prýští oživující moc a všechna dobrodiní plynou jen shůry průduchy, nad nimiž bdí státní byrokracie jako hostinský nad pípou.*“⁵⁷

Je to umění státní moci, ovládat kouzlo vychýlení pojetí vztahu státu a občanů a byrokracie je v něm cvičena po staletí ve všech dosavadních státech světa bez rozdílu. Počáteční oprávněný pocit, že jde o nepřirozenou polohu tohoto vztahu, vystřídá později naopak pocit, že je to poloha a přirozená a původní. „*Bez pochyby přispívá donucovací moc, která státy podpírá i zásadní povinnost občanů sklonit se před jejím majestátem.*“⁵⁸

Trojan popisuje, že stát byl v jeho době pro občany skutečností mimo společnost, nadřazenou a svébytnou, obdařenou zvláštní metafyzickou mocí nad lidmi.

Tato představa u mnohých trvá dodnes. A mnozí jsou zmateni, že stát jim dnes již nepředepisuje, co mají studovat za školy, kde mají pracovat, kam mají chodit k lékaři apod.

57 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 99.

58 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 100.

4.1.2 Struktura společnosti

Trojan, jednoznačně ovlivněn dobou vzniku svých traktátů o moci, rozděluje společnost na dvě skupiny. Skupinu, která vládne a skupinu, která je tou vládnoucí ovládána.⁵⁹ Kupodivu nepracuje vůbec s myšlenkou, že také mocní tohoto světa, ať již v historii, tak v současnosti, jsou lidé věřící a snažící se implantovat do svého konání a běhu světa víru v Boha a svojí zodpovědnost vůči svěřenému lidu i Stvořiteli.

Společnost nemůže existovat bez koordinující moci státu. Zásadou však je, že stát musí koordinovat dynamickou společnost, tedy občany. Občany myslící a usilující o odpovědné jednání, nikoliv beztvarou zmanipulovatelnou hmotu. Jak na jiném místě Trojan uvádí, jde o odpovědný přístup k moci samé. Autor této práce k tomu dodává, že je nutné, aby občané, kromě odpovědnosti vůči moci státní, byli odpovědni vůči sobě a především za sebe. Jsem přesvědčený, že jedno bez druhého stává se beztvarou substancí nahrazující občanskou společnost.

Pokud jde o strukturu společnosti, pak Trojan doslova hovoří o „*reálném a tvrdém světě mocných a ovládaných, manipulujících a manipulovaných*“, přičemž konstatuje, že k využívání jimi soustředěných mocenských prostředků slouží „*hospodářské a politicko právní instituce*.“ Již z těchto poněkud příkrých slov prakticky ihned v úvodu své knihy rozděluje lidstvo na vládce – ztracené a ovládané, tedy chudé a zaslíbené.

4.1.3 Občan a jeho podíl (participace) na moci

Odpovědnost občana vůči sobě, svému okolí i budoucím generacím se projevuje jeho podílnictvím na moci. Tato odpovědnost spočívá i v prokazování úcty autoritě, která pracuje ve prospěch obecného blaha.

59 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 16.

Písmo k tomu ústy sv. Pavla říká: „*Proto se člověk má podřizovat nejen ze strachu před trestem, ale z popudu svědomí. ... Vždyť jde o úředníky, kteří se tomuto úřadu usilovně věnují právě z Božího pověření. Dávejte každému, co mu náleží: komu daň, tomu daň; komu poplatky, tomu poplatky; komu bázeň, tomu bázeň, komu čest, tomu čest.*“ (Řím 13, 5-7).

Poslušnost je tedy povinná a všem ukládá, aby si patřičně vážili autority a prokazovali jí úctu, která jí patří, vděčnost a přívětivost, podle zásluh i těm osobám, které vykonávají její řád.⁶⁰

Poměrně vyčerpávajícím způsobem se participací občana na moci zabývá Katechismus katolické církve, konkrétně jeho kánony 1913 – 1917, které se poměrně často odvolávají na ustanovení Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě.

Podle těchto ustanovení spočívá podíl občana na dění ve společnosti, jehož hybatelem je moc a její instituce, v jeho participaci, spoluúčasti na nich. Podmínkou je, aby tato spoluúčasť byla dobrovolná. Pak se jedná o konání velkodušné.

Dále je bezpodmínečné, aby se každý v závislosti na místě, které zaujímá, a úkolu, který vykonává, podílel na vzestupu obecného blaha. Tato povinnost je zakořeněna v důstojnosti člověka.

Participace se uskutečňuje především tím, že se člověk - občan stará o ty oblasti, v nichž na sebe bere osobní zodpovědnost skrze péči, s níž se věnuje výchově vlastní rodiny, skrze svědomitost, s níž koná svou práci, kterou lze rozumět také vykonávání úřadu a uplatňování moci, se podílí na blahu ostatních a celé společnosti.⁶¹

Občané se mají, pokud je to možné, účinně účastnit veřejného života. To znamená

60 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1900, s. 474.

61 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1902, s. 475.

účastnit se kromě jiného také na moci a jejím vykonávání. Pochopitelně, že způsoby takové účasti mohou být v různých zemích a v různých kulturách různé. Kromě zákonných norem zde hrají roli např. národní a etnické zvyklosti. *„Zaslouží chválu, jak některé národy umožňují co největší části občanů podíl na řízení veřejných záležitostí v opravdové svobodě.“*⁶²

Jako každá mravní povinnost, vyžaduje participace všech na uskutečňování obecného blaha neustále obnovované obrácení společenských spolučinitelů. Je zde tedy požadováno neustálé utvrzování a posilování morálky těch, kdo se spolupodílejí na moci a společenském dění. Rozhodně se odsuzují podvody a jiná obcházení společenských norem, jimiž se někteří vyhýbají zákonným omezením a sociálním povinnostem. Takové jednání je neslučitelné s požadavky spravedlnosti.⁶³

K ochotě spoluúčastnit se na životě společnosti musí vést člověka od dětství rodina. Její kořeny proto spočívají ve výchově a vzdělání. Zodpovědné není jen rodinné prostředí, ale také školy a vzdělávací ústavy. A samozřejmě také státní systém. Všichni společně zodpovídají za to, aby člověk nacházel ve společnosti, na které má participovat hodnoty, které by přitáhly jeho zájem a *„uzpůsobily k službě ostatním.“* *„Právem můžeme předpokládat, že budoucnost lidstva je v rukou těch, kteří jsou schopni předat budoucím generacím důvody k životu a naději.“*⁶⁴

4.1.4 Ideový stát

Totální politika zrodila ideový stát. To je takový stát, který předkládá občanům ideové programy a pomocí institučních, právních a mocenských pák vynucuje na občanech konformní účast na jejich uskutečňování. Znamená to, že stát požadoval,

62 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 31, s. 206

63 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1916, s. 477.

64 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 31, s. 206

aby se občanská společnost ztotožnila s doktrýnou jeho vládní moci.

Vzhledem k tomu, že stát v naší zemi byl v době vzniku Trojanovy knihy také současně generálním zaměstnavatelem, byl tento požadavek tím spíše předkládán, neboť občan na něj byl zcela odkázán. Občan tak byl vydán na pospas manipulativním tlakům na každém kroku. Tomuto tlaku dodnes čelí občané států s totalitní nebo autokratickou vládou. Jsou tak nuceni alespoň navenek souhlasit se státní propagandou a ideologií.⁶⁵

Jak Trojan připomíná, klasikové marxismu snili o odumírání státu.⁶⁶ Namísto státu však dle něho odumřelo odpovědné občanství. Oproti tomu byl stát „čiperný jako veverka.“ Tuto skutečnost má za nutný důsledek tlaku shora, který má na svědomí, ale snad i za cíl, vyhasinání iniciativy zdola. Všemocný stát, který má dohled nade vším, odsuzuje společnost k nehybnosti „*anonymitě povolnosti*.“

Není dobré, aby stát přebíral za občany rozhodování o jeho ideové orientaci. Trojan připouští, že bezpochyby každý stát na Západě i na Východě má určitou státní doktrínu a nežádá naprosté ideové odzbrojení státu. Pro správný vývoj společnosti a pocit, resp. ujištění občana, že je ho ke správě obecného blaha, věcí veřejných třeba, je nutné k jeho aktivizaci a myšlenkovému i fyzickému pohybu společnosti.

Je proto třeba, aby se podporovala účast co největšího počtu osob na společenském životě. Za tímto účelem by měla vládní moc, alespoň za pomoci vhodné legislativy a svobody, „*povzbuzovat vznik sdružení a institucí s hospodářskými, kulturními, sociálními, sportovními, rekreačními, živnostenskými a politickými cíli a to jak v rámci (národního) společenství tak na světové úrovni*“.⁶⁷

Jde tedy o to, aby „*veřejné mínění mohlo aktivně spoluvytvářet „filozofii“ státu.*“ Tato filozofie by měla být „*výsledkem kritického pohybu celé společnosti, nikoli shora naoktrojovanou ideologií vládnoucí špičky.*“

65 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 89.

66 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 89.

67 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1882, s. 471.

Dle katechismu taková „socializace“ (ve smyslu lidského společenství, nikoliv názorového proudu, pozn. aut.) vyjadřuje a podporuje přiznaný sklon lidí sdružovat se za účelem dosažení cílů, které přesahují schopnosti jednotlivce. Rovněž rozvíjí osobní dary, zvláště ducha iniciativy a smysl pro odpovědnost a napomáhá zajišťovat lidská práva.

Socializace však také přináší nebezpečí, zejména, pokud nad ní vykonává dozor stát. Jeho příliš pronikavý zásah totiž může ohrožovat svobodu a osobní iniciativu občanů. Aby bylo možné se tomuto vyvarovat, vypracovala církev zásadu nazývanou „subsidiarita“. Podle této zásady *„nadřazená společnost nesmí zasahovat do vnitřního života podřízené společnosti tím, že by ji oloupila o její pravomoci. Má ji nanejvýš podporovat a pomáhat jí k tomu, aby sladila své jednání s jednáním ostatních společenských sil s ohledem na obecné blaho.“*

Zásada subsidiarity odporuje všem formám kolektivismu a klade meze státním zásahům, které jsou, jak jsme si vysvětlili, neblahé a proto i nežádoucí. Zaměřuje se na sladění vztahů mezi jednotlivci a společností a směřuje k nastolení opravdového mezinárodního řádu.⁶⁸

Ve světle Trojanem nastíněných souvislostí tehdejších poměrů je patrné, že tehdejší socialistický stát se dostal do nezáviděníhodné situace posledního i prvního rozhodčího v ideových otázkách. Jak Trojan poukazuje, nestalo se tak z jeho vlastní vůle, ale protože k tomu byl dotlačen vlastní mocenskou elitou. K dokreslení absurdity tohoto stavu dodává, že se tak děje přesně v linii leninské definice, že stát je organizované násilí vládnoucí třídy. Paradoxem však je, že co mělo v tomto případě platit o státu buržoazním, platilo o státu socialistickém, kde veškerá moc, tzn. i její vykonávání, bylo údajně v rukách pracujícího lidu.

Stát nebyl vytvářen zdola v kontinuitě našich tradic a na základě obecného

68 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1883, 1884, s. 471.

souhlasu v některých podstatných principech společenského uspořádání, nýbrž shora, jako dílo politické menšiny, která u nás převzala totální moc. Tato menšina vytvářela vlastní filozofii a tradice, resp. je přebírala od velkého neomylného bratra a předkládala je společnosti jako nové pilíře státního zřízení a pospolitosti občanů.

K. H. Borovský se vymezil vůči státnímu zřízení absolutistických monarchií, když v Pražských novinách roku 1846 formuloval své přesvědčení: „*Účel obce musí být napomáhati, by každý její občan, skrze obec účel svého člověčenského snadněji a co možná nejdokonaleji dosáhnul. Obec sama, jako obec, nemůže mít žádného vlastního účelu...*“ (Co jest obec, Pražské noviny, 1846). A státy východní Evropy v Trojanově byly autoritativními celky ve stylu těchto absolutistických mocností.⁶⁹ Dnes tyto totalitní systémy nahrazují autoritářské režimy v mnoha zemích bývalého Sovětského svazu. Stále však existují i tuhé totalitní systémy v posledních socialistických zemích – Číně a pochopitelně Severní Korea. Zde je státem stále servírována občanům oficiální ideologie, za jejíž odmítnutí se platí tuhým žalářem nebo smrtí. O tom, že tyto ideologie jsou v prudkém protivenství vůči Kristově pojetí moci a schématu nebeského království, je naprosto logické. Nic neplatí ani individualita jedince, tak, jak tomu bylo v Československu v osmdesátých letech minulého století.

Máme-li shora popsané shrnout do jedné věty, pak můžeme s Trojanem říci, že „*Ideový stát vynucuje bez skrupulí plnění vlastního programu.*“ Takový stát zde již není pro občana, ale naopak občané jsou zde pro stát. Stát neplní vůli občana, který na něj delegoval svojí moc, ale občan musí naplňovat vůli státu, representovaného úzkou skupinou vyvolených vládců.

Tento stav odporuje učení církve, které říká, že „*Každé společenství se definuje na základě svého cíle...*“⁷⁰, tedy nikoliv na základě cíle státní moci. Jednotlivci, z nichž se pak společnost skládá, jsou a „*musí být počátkem, nositelem i cílem všech*

69 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 90.

70 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1881, s. 471.

*společenských institucí, neboť má přirozenou potřebu žít společensky.*⁷¹

Občan se nemůže opřít o pevné základy zákona, který by jej ochránil. Před státní zvlí nestojí zákon, aby jej chránil. Vůle státu je v tomto případě nadřazena zákonům. To dokazují zrušné politické procesy nejen v padesátých letech, ale zkušenosti s tím má Evropa i z doby, kdy nad námi držela ochrannou ruku (protektorát) nacistická moc. Trojan nepopírá, že mnohé zákony co do litery nebyly špatné, ale v intenci státní zvlí se mnohé z nich měnili a vykládali podle momentální potřeby vedoucích vládních míst.⁷²

Důsledkem tohoto stavu bylo mizivé právní vědomí. Také důvěra občanů v zákony byla otřesena. Úpadek zákonnosti, pokles důvěry v právo a všudypřítomná korupce jsou důsledkem zarámování zákonodárství do politicko – mocenského kontextu, který znemožňuje nezávislý výkon spravedlnosti a práva. Občanovi je pak jasné, že má co činit se zákonodárnou i výkonnou vůlí, která slouží pouze k uhájení mocenských pozic. Jaký respekt pak může mít k systému, o němž ví, že uplatňuje spíše zásadu: „*moc předchází právo, než rytířské pravidlo: padni komu padni.*“⁷³

5 Církev

5. 1 Poslání církve

Zatímco posláním státní moci je koordinovat fungování společnosti, podstatou poslání církve „je její odpovědnost za celý svět.“⁷⁴ Mít odpovědnost za svět pak znamená mít také odvahu k pravdivému svědectví, jemuž musí být podřízeny veškeré strategické i taktické úvahy. Znamená to, že pravdě, která je projevem pravé solidarity⁷⁵

71 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství nakladatelství 2002, kán 84, s. 258.

72 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 90.

73 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 91.

74 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 41.

75 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 61.

musí být zachována věrnost bez ohledu na důsledky vydávaného svědectví.

V období, kdy ve společnosti obecně panuje lhostejnost vůči otázkám svědomí a pravdy, má církev povinnost vyznat, že ani společnost ani člověk nepatří jen sám sobě. Takové myšlení by mohlo vést k sobeckosti a sebezahleděnosti. Toto vyznání má církev povinnost činit i zástupně za ostatní. Je řečnickou otázkou, zda taková povinnost a vlastně i stav ve společnosti nedozrály k tomu, aby církev tuto základní pravdu nevyznávala v současnosti znovu.

Tato otázka se naskýtá s ohledem na relativizaci pravdy a morálních hodnot soudobé společnosti, jejíž jsme i díky sdělovacím prostředkům každodenními svědky. Povinností církve pak je rovněž stát proti nadměrnému materialismu, tedy připomínat svým spoluobčanům, že je zde ještě jiný svět, než svět věcí, které si můžeme pořídit.

Díky již zmíněné historické zkušenosti musí církev počítat s tím, že se při zastávání těchto stanovisek a chování střetne se státní mocí totalitního typu a nevyhne se utrpení. Nicméně je povinností církve státní moc kultivovat a navracet ji k jejímu hlavnímu úkolu, to je být koordinujícím činitelem ve složitých společenských vztazích a volat ji k zodpovědnosti. To se však nelíbí žádné moci na světě.⁷⁶

5.1.1 Moc a církev

Na tomto místě musíme vzpomenout ještě jednou pokušení získat absolutní moc, tentokrát moc pro církev. Toto pokušení se projevovalo již v ranných časech křesťanského císařství, které se snažilo učinit z křesťanství sjednocující faktor říše. Kristovo království mělo dostat podobu politické říše vč. její slávy. Pozemské bezmoci Ježíše Krista, bezmoci víry, měla pomoci vojenskou mocí.

Pokušení zajistit víru mocí se v různých podobách opakovalo ve všech obdobích

76 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 63.

dějin. A vždy hrozilo, že se právě v náručí moci, která ji chtěla pomoci, víra udusí.⁷⁷

Římskou říši však nelze odsoudit jen tak jednoduše. V tomto prostoru bylo možno obsáhnout majetky všech a dát je do služeb státu. Až v tomto okamžiku, kdy existovalo společenství práva a výměny zboží v tak velkém prostoru a ve chvíli, kdy jeden univerzální jazyk kulturního společenství umožnil dorozumět se na podobě jednání i myšlení, mohlo do světa vstoupit univerzální poselství spásy. Až v tomto okamžiku mohl do světa vstoupit ten, který bude přinášet univerzální spásu. Přes veškerá protivenství to byla skutečná „plnost času“.⁷⁸

Moc i utrpení, o němž bude ještě řeč, jsou dle Trojana „zásadním bohosloveckým problémem.“⁷⁹ A to ve dvojitým smyslu. Především jsou to skutečnosti, jejichž evidentnosti se nevyhne žádný člověk. Jaké jsou povahy? A dále: jak se s nimi vyrovnat? Do protiváhy vůči císařské moci starověkého Říma, se kterou byli konfrontováni, stavěli první křesťané všemocnou moc Ježíše Krista. Jako Kirios (Pán) byl odpovědí stoupenců jeho učení na bohorovnost císařského majestátu. Proti pozemské, propůjčené a dočasné moci se postavila moc původní a věčná.

Utrpení bezbranných křesťanů ochotných ve jménu svého Krista krále umírat v arénách, potvrdilo Boží všemohoucnost v myslích křesťanů více než pouhá zvěst o Bohu stvořiteli. Boží moc, stvrzená nesčetnými oběťmi mučedníků, dosáhla svého triumfu v hranicích dějinného světa okamžiku, kdy císaři Galerius a Konstantin vyhlásili prvořadé postavení křesťanské církve v římské říši.

V této chvíli se stal teologický argument o Boží moci výlučně teologickým principem, pozbyvším garanci utrpení vlastních vyznavačů. Stal se analogií politické moci, jíž církev dosáhla na dlouhá staletí. Tímto aktem došlo k rozluce moci a utrpení. Protože již není pronásledována celé společenství, není již utrpení společnou bolestí a nestmeluje následovníky Ježíše v jeden celek. Pro křesťanské myšlení je od té doby

77 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 131.

78 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Prolog. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 43.

79 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 50.

utrpení, jako např. nemoc, neštěstí nebo bolest, soukromým problémem. Moc je vyhražena jedněm, utrpení druhým.

Zcela v souladu s logikou absolutní moci se utrpení těch, kdo se vzepřeli Boží moci, reprezentované nově církví coby strážkyní Božího majestátu, je zařazeno do ideologického obrazu jako důsledek nevěry a kacířství. Všechny, kdo vyslovili nesouhlas s oficiální linií nové moci, bylo možno hladce a brutálně likvidovat. Vztah moci a utrpení se v důsledku této nové zkušenosti vulgarizoval.

Trojan konstatoval, že v důsledku podemílání konstantinovské mentality a postupující sekularizací se problém moci a utrpení počal opět vynořovat a to s nečekanou naléhavostí. V důsledku posilování totalitních systémů a nerespektování práv člověka se moc a utrpení znovu stávaly zásadními otázkami ve všech rovinách osobní i sociálně-politické existence.

Problém byl pocíťován mnohem bolestněji v socialistických zemích, kde se křesťané postupně stávali stále více trpěnou vrstvou.⁸⁰ Napadá mě otázka, jak se musí cítit křesťané v nesocialistických zemích, kde naši bratři v Kristu žijí v menšině? Myslím tím zejména muslimské státy Blízkého východu a Afriky. O nulové toleranci křesťanů v Saudské Arábii ani nemluví.

Spolu s křesťany byli se stejnou nechutí střídavě trpěny a potírány nejen na Východě, ale i Západě všechny nekonformní skupiny. Trojan si stěžuje, že společně okoušely osud těch, kdo jsou společensky, kulturně i duchovně vytlačováni na okraj společnosti a jejího zájmu.

Ptám se nyní, jak si křesťané ve svobodné Evropě a u nás vedou v současnosti? Pravda, nejsme pronásledováni, ale materialistická ideologie moderní společnosti nás prezentuje jako něco zvláštního, anarchického. Mnohdy jako nešťastníky, kteří naletěli a nakupují neviditelné zboží, chytrou a marketingově zdatnou církví.

80 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 51.

Mnohokrát jsme vystavováni tlaku kvůli selháním několika jedinců uvnitř církve v minulosti. Socialistická ideologie, která nastoupila po nacistické svévůli a čerpající odvedla vynikající práci. Ani církve západně od našich hranic nemá na různých ustláno. Náboženství se všeobecně politizuje a stává se obětí rozsáhlých debat o vhodnosti křesťanské víry a lidských práv. Katastrofální důsledky s sebou nese zanedbávání výuky náboženství a debat na téma víry.

Zád se být pravdou, co Trojan k tomuto problému poznamenává: „Být outsiderem je však možná nejvhodnější pozice, jak porozumět nejen sobě a povaze zkoušky, již jsme vystaveni, nýbrž i těm, kdo z nás outsidersy dělají.“⁸¹

5.1.2 Církev a politika

Z centra Evangelia plyne, že vztah vůči „vrchnosti“ dnes, jako vždy, má být odpovědný. Odpovědný vztah v sobě zahrnuje službu kritiky a pozitivní spoluvytváření politické funkce, úřad i předpokladů pro jejich řádný služební výkon. Nástroji takové služby jsou pro křesťana přímluvná modlitba, rozhovor, návrhy a projekty, osobní angažovanost, a někdy i varovná připomenutí: „Boha je třeba poslouchat, ne lidi!“ (Sk 5, 29).

V minulosti, stejně jako dnes, je aktuální otázka, zda se církve má prostřednictvím svého vedení jako celek vyjadřovat k ožehavým politickým otázkám. A má církve tímto způsobem přímo konat politickou činnost?⁸²

Ano, církve již jen tím, že vydá prohlášení k určitým společenským či

81 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 52.

82 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 101.

mezinárodním událostem a problémům „dělá“ politiku. Pochopitelně, stále existuje rozdíl mezi prací profesionální politické strany a takovým krokem církve. Nicméně i tak se jedná o zásah do společenského života. Tím, že zaujme stanovisko, strání buď jedné nebo druhé straně.

Pokud jde o takový druh stanoviska, které nikdo jiný ve společnosti neformuluje či nesdílí, je možné, že se k němu přimknou další stoupení. Trojan se domnívá, že církev by měla mít odvahu i k takovým jednoznačným postojům.

Hlas církve se ovšem zdaleka nevyčerpává zaujímáním takových stanovisek. Patří k oné skromnější částce duchovního života, který zůstává hlavní činností církve. Nicméně důležitým projevem její odpovědnosti za stav a vývoj společnosti. Je součástí jejího misijního poslání vůči bližním: je může v jejich institučních vazbách a společenských strukturách oslovit. Převážně jen zprostředkovaně.⁸³

V okamžiku, kdy církev prostřednictvím svých představitelů vydá takové prohlášení nebo zaujme politický postoj, musí si být vědoma toho, že většinou nebude obecně přijímán jak mimo hranice církve tak i uvnitř ní.

To je chvíle, kdy má platit, že souhlas či nesouhlas jednotlivých členů s představiteli církve je výsadou nezávislosti a svobody ducha. Trojan se domnívá, že tak jako v každé demokratické společnosti, měl by každý politický akt v církvi zrát zdola nahoru, a to ve svobodných rozhovorech. A stejně jako v demokratických společnostech, je také v církvi zapotřebí dopřát a institučně zajistit zastáncům odchylných názorů svobodný projev a respektovat jejich důstojnost.

Pokud by bylo politické rozhodnutí přijato za naznačených podmínek, lze se domnívat, že by nebylo ohrožením jednoty církve a také by se v ní v případě potřeby našlo dostatek duchovních sil k jeho případné revizi. Před tím by však bylo nutné dojít k poznání, že nebylo správné. Něco takového se však může stát jen ze svobodného

83 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 101.

rozhodnutí a v čistotě řeči i smýšlení, v žádném případě ne na základě „objednávky“ či dokonce pod hrozbou zvnějška.⁸⁴

5.1.3 Moc církve a diskriminace a náboženství

„Naplňte zemi a podmaňte ji.“ (Gn. 1, 26)

„Dána jest mi všelická moc na nebi i na zemi.“ (Mt 8, 18)

„Moc Kristova v nemoci se dokonává.“ (1 K 12, 9)

„Přijměte moc Ducha svatého.“ (Sk 1, 8)

Sám Trojan přiznává, že toto téma tvoří nejsmutnější kapitolu jeho knihy. Pojednává o tom, že také křesťanské náboženství se může chovat diskriminačně a mocensky, tedy silově.

Při zkoumání problematiky pohlcení církve mocí a jejího používání náboženství jako diskriminačního prostředku Trojana zajímá zvláště Gn 1, 28.

Všímá si problematiky komplikovanosti výkladu, který směřoval v minulosti k chápání člověka, potažmo křesťana bez rozdílu konfese, jako zeměpána, který má právo využívat bohatství, které mu bylo svěčeno bez ohledu na životní prostředí. Tímto výkladem si také křesťané odůvodnili utlačování jiných, nekřesťanských etnik a národů, které nutili přijmout křesťanskou víru. Problém byl také mezikonfesní. Katolíci pronásledovali evangelíky a anglikány, anglikáni katolíky a některé z protestantů, kalvinisté katolíky, apod.

Proměna chápání církve sebe samé nastává po uznání křesťanství za státní náboženství císařem Konstantinem v roce 313. Je třeba připustit, že po tomto aktu se křesťanské náboženství stalo náboženstvím diskriminace.

⁸⁴ TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 102.

Trojan se domnívá, že řada biblických oddílů, ba celé části Písma jsou ideologickými návody k diskriminaci. Pomáhají také tuto diskriminaci zdůvodnit.

Dějiny Evropy a jejích výbojů, které jsou vlastně také výboji křesťanství přinášejí dostatek příkladů. Evropská civilizace vyrůstající z křesťanských kořenů podle Trojana „*patří k nejagresivnějším civilizacím.*“⁸⁵

Připomíná počátky křesťanství v Evropě, kdy byli násilím vmanipulováni k přijetí křesťanské víry kmeny a celé národy. Podmaňování pod moc Kristovu tak bylo realizováno mocí. Křesťanství tímto jednáním od chvíle, kdy bylo přijato státní mocí na milost a stalo se její součástí, duchovní oporou a často vykonavatelem, podalo důkaz, že v samém základu zvěsti, k níž se váže, je nezvládnutý problém moci.

Podle Trojana nejde o selhání konkrétních osob a tragické omyly papežů a jejich politiky, mocenské výboje našeho husitství nebo teze Kalvína či Luthera. Problém je mnohem závažnější, protože se naskýtá otázka, „*zda určité biblické struktury, tj. způsob, jakým bibličtí pisatelé porozuměli jeho dílu, Kristu a jeho moci, nevytvářeli předpoklady nesprávného uskutečňování zvěsti Písma v rámci církevního společenství i v širším kontextu národního a státního života.*“⁸⁶ V prvé řadě jde o základní důraz Písma, že člověk je Bohem pověřen, aby podmaňoval zemi (Gn 1, 28) a výklad těchto slov.

V prvních třech staletích, kdy byla církev pronásledována, nebyla tomuto „požehnání“ věnována taková pozornost. Spíše se kladl důraz na život z Ducha, vědomí služby v pravdě, svobodné sdílení Božích darů a růst v obecnství Kristova lidu. Bylo to období, jak Trojan píše, ve kterém ještě ohledy instituční, byrokratické a církevně-politické stály pod kontrolou bdělé víry.

Zvrat přineslo právě až uznání církve za státní náboženství. Trojan přijetí tohoto

85 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 159.

86 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 160.

statutu označuje za „*tragický omyl vedení církve*.“⁸⁷ Podle něj přitom nešlo o samotnou skutečnost, že se církev stala institucí, je vtažena do nejvyšších vrstev politiky politické a měla podíl na utváření a řešení obecných civilizačních úloh. Chybou bylo, že církev řešila tuto otázku tak, jak byla dosud vždy dějinně řešena: problém moci řešila převzetím moci.

Trojan si klade otázku, zda za rozhodnutím církve po roce 313 není nakonec rozpoznání, že jediné spoluprací obce pozemské s obcí Boží lze ve světě hříchu vytvořit alespoň trochu snesitelné poměry, ve kterých moc a násilí užívané moudře a k dobrým cílům budou drženy pod kontrolou, čímž bude získán skromný prostor pro realizaci duchovních hodnot? Že to znamená kompromisy a uznání aktivní funkce násilí je přitom nasnadě.

Bohužel, celé následující dějiny jsou poznamenány tímto historickým kompromisem. Převzetí moci má totiž vliv i na ty, kdo ji přejímají. Sama si vynucuje určité postupy a diktuje jak má být uchovávaná a dále šířena.

Podívejme se však na historické souvislosti tohoto převzetí moci. V případě uznání církve šlo o dějinnou zkušenost, jakých je v historii poskrovnu. Křesťanská církev se počala na moci podílet za císaře Konstantina a jeho nástupců na základě pozvání.⁸⁸ Není zvykem, aby vládnoucí moc, panovník anebo instituce, pozvali někoho k podílu na moci. Moc se nerada o svůj vliv, žárlivě si jej střeží.

Tomuto pokojnému přechodu církve do tábora vládnoucích předcházela tři staletí během nichž docházelo k dramatickému pronásledování křesťanů ze strany císařské moci. Zakoušená nejistota existence během tohoto období pochopitelně vedla k zamýšlení kromě jiného nad smyslem utrpení, moci a věrnosti poznané pravdě. O moci si nedělali žádné iluze, dávno odhalili její démonickou podobu. „*Kult císaře jim*

87 TROJAN, J.S. *Moc víry a víra v moc*. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 160.

88 TROJAN, J.S. *Moc víry a víra v moc*. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 162.

*splýval s modloslužbou a se strátou pravého života.*⁸⁹

Položme si nyní otázku, jak mohla obec Božího lidu a její představitelé přejít na stranu totální moci. Císařská moc byla bezpochyby mocí totální. Trojan říká, že na tuto otázku odpovědět neumí a stojíme tváří v tvář tajemství. Podle jeho názoru i přes všechny hluboké analýzy zůstávají kořeny zla, moci a násilí zahaleny. Je pro něj nepochopitelné, že se potlačování křesťané promění v potlačovatele ve velmi krátkém období nepřesahující jedno století. Stejně tak se ptá, proč se začnou uchylovat k násilí brzy poté, kdy byli přizváni k účasti na moci. Domnívá se, že nelze beze zbytku vysvětlit šílenství inkvizice. Ptá se, jak je možné, že po nacistické éře, kdy se herodovská moc valila Evropou jako povovodeň, došlo na všech světadílech k recidivám. Má pochopitelně na mysli nastolování nových a nových totalitních systémů a autokratických režimů.

Dle Trojana teologicky znamená proměna církve pronásledované v pronásledující základní změnu jejího chápání Boží moci. Od té chvíle promlouvají k církvi zejména ty pasáže Písma, ve kterých je Boží moc chápána dle vzoru starověkých despotů.

Bůh je tak vnímán jako skutečný monarcha se všemi absolutistickými přívlasky. Jako takový se stává základní teologickou kategorií. Moc Boží, která má být chápána jako moc klidná a mírná je nově pochopena a co hůře, také interpretována a praktikována jako moc tohoto světa, tedy hrubá fyzikální síla. Nevyplácelo se jí stavět na odpor. Ten byl překonáván stupňováním síly, čímž i Evangelium bylo redukováno na sílu. Radostná zvěst počala vyvolávat horor.⁹⁰

Následkem popsaného došlo k tragickému odchýlení od Kristova učení. Jeho Kříž je zatlačen do pozadí. Ježíšovo rozhodnutí zřeknout se vnější moci a odhalovat hrubou podstatu totalitní moci v bezbranném svědectví pravdě bylo deformováno násilnickým

89 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 163.

90 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 164.

obracením na víru těch, kteří se pro církve stali objektem duchovní i politické manipulace.

V tomto vývoji je dle Trojana zcela důsledná logika, protože sebepuzení moci jde všemi směry, chce obsazovat stále větší a vzdálenější prostory. Zmocňuje se jich průnikem zvenčí, manipulací a násilím. A tak je vůle moci uspokojena až když je vše vmanipulováno pod její svrchovanost.

Takto nastiňuje Trojan dějiny křesťanské církve v kostce a zároveň popisuje základní rys Evropy jako domény křesťanství. I přes určitou skepsi zůstává optimistou. Je totiž přesvědčen o tom, že „*dějiny sebezapíravého odevzdání službu slabým a nemocným (sv. František z Assisi), dějiny jemné vzdělanosti a kultury (klášter a univerzity), výboje ducha a hluboké sondy do lidské duše (mystika), věrnost svrchované pravdě i za cenu sebeoběti a vědomí života z milosti (naše i světová reformace) představují vstřícný pohyb vůči dějinám moci.*“, tzn., že mají smysl pro chápání a utváření podoby moci. Dokáží totiž moc kultivovat zevnitř, což je, jak bylo již výše řečeno, jediný způsob, jak moc dělat lidštější. Jsou také dokladem toho, že i když se křesťané nechají čas od času strhnout k podílu na moci, i moci totální, živý proud Evangelia, svobodné vlády ducha, nebyl zcela udušen.

Dějiny křesťanství jsou tedy dějinami sváru mezi dvěma duchovními tradicemi. Střídavě nabývá vrchu jedna či druhá. Někdy stály vedle sebe v rozporu, který měl vyústění v rozdělení. Je známo, a možná to je jeden z důvodů, proč oficiální církve nejsou příliš oblíbeny, že obvykle ztělesňovaly konzervativní, mocensky orientovaný proud.

Až na výjimky do nedávna neprokazovaly mimořádnou citlivost vůči mocenským postupům. Dokonce je často uměly požívat bez skrupulí dokonce i vůči protivníkům z vlastních řad. Je třeba dodat, že tyto protivníky si uměly sami vytvořit, tak jako to umí každá moc.

Toto jednání si ideologicky odůvodňovaly tím, že jim byla svěřena moc Božího majestátu, s níž si také spojovaly zvláštní odpovědnost za osudy nejen jednotlivců, ale mnohdy rovnou celých národů. Tomuto mandátu rozuměli representanti církví tak, že jim otevírá volné pole pro všestranné a často nekontrolované užití moci. Bohužel také považovali větší slávu Boží a svojí svrchovanou nadvládu nejen ve věcech víry, za dostatečné ospravedlnění uplatňování moci.⁹¹

Domnívám se, že je na tomto místě připomenout slova J. Ratzingera, který Trojana jakoby doplňuje: „*Neustále tedy musí být veden boj za svobodu a nezávislost církve a za to, že Kristovo království nebude ztotožňováno s žádnou formou státu. Kdykoliv tento boj poleví, je cenou za splynutí s politickou mocí to, že víra počne sloužit politické moci a poddá se jejím měřítkům.*“⁹² A tím také cílům a účelům její existence. Účely existence pak světi prostředky, jimiž jich dosahuje a tyto účely jsou velmi často v přímém rozporu s Boží vůlí a Ježíšovým učením.

Dnešní dobu, kdy v Evropě dle Trojana končí konstantinovská zkušenost církve, lze využít k nalézání odpovědí na otázku, jak žít s mocí. I dnes, stejně jako v době vzniku Trojanových traktátů o moci, je tento problém vysoce aktuální. Znovu opakuje, že moc lze jen kultivovat, získat nad ní kontrolu a tak nepřipustit, aby dosáhla devastujícího účinku. K tomu je třeba hlubokého vhledu do její struktury a porozumění mechanismům, kterými se udržuje při životě. Nutná je znalost jejích kořenů. Toho lze dosáhnout reflexí základů naší evropské, křesťansko – antické civilizace, s nimiž je, jak se stále ukazuje, manipulativní a diskriminující moc bytostně svázána. „*Jde o pokání v dějinném smyslu.*“⁹³

Na prvním místě musí mít k němu odvahu křesťané na Východě i na Západě. Duch netolerance a diskriminace, který je při díle u nás i v dalších zemích světa, není vynálezem až poosvícenské éry moderních totalitních ideologií. Vězí hluboko v předivě civilizačních a kulturních vazeb, je usídlen v mocenských strukturách, které se

91 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 164.

92 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský, Brno: Barrister& Principal, 2007, s. 40.

93 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 164.

historicky vyvíjely také za přispění a přímým vlivem křesťanství.

Výše uvedená kritická slova Trojan adresuje dvěma držitelům moci. Těm, kdo moc drží v tuto chvíli a těm, kdo v minulosti připravili společenské a dějinné podmínky agresivní moci, se kterou jsme i dnes, byť již ne v naší zemi, konfrontováni. Přitom nelze než uznat podíl oficiálního křesťanství na znelidštění evropské civilizace.

Trojan se v několika tezích pokouší o vyjádření tragické chyby v duchovním rozvrhu chápání člověka a jeho určení, jeho pojetí Boha a jeho moci.

1) Konstatuje, že výzva k podmanění země z Gn 1, 28 je archetypem mocenského přístupu, který je třeba radikálně přehodnotit. K tomu nás nutí tzv. bariéry růstu, ohromující devastace životního prostředí, zejména v prostoru třetího světa, který stále drancujeme i po pádu koloniálního schématu světa. S tím souvisí mizející energetické zdroje a plýtvání euroamerické civilizace vůbec. Její parazitismus je stále viditelnější.

2) Zejména u protestantských církví působících na území USA můžeme registrovat námitku, že v Gn 1, 28 jde o mandát, který je nutno chápat v souvislosti s důrazem na určení člověka k Božím obrazu. Nejde tím pádem svévolné rozhodnutí člověka, nýbrž o povolání Boží. Skutečný průběh evropských dějin svědčí o tom, že toto vysvětlení problému neobstojí. Nezodpovědné a bezohledné podmanění země přineslo drastické zotročení přírody, následně války a duchovní i politickou diskriminaci nesmírného rozsahu.

3) I když připustíme, že pověření k vládě nad zemí a dějinami je podmíněno poslušností člověka vůči Bohu, rozhodující pro člověka a svět je pojetí Boha samotného. Je třeba opakovat, že oficiální křesťanství chápalo Boha mocensky. Bůh, chápaný jako moc a síla se stal nejvyšším pořádacím subjektem. Tak byl Bůh ve smyslu klasické metafyziky pochopen jako první Manipulátor.

4) Moc Kristova (Mt 28,18) je vládou jiného druhu. Je duchovní výzvou k svobodnému vydávání svědectví pravdě. Nemanipuluje a nepotlačuje. Je spravedlivá vůči věcem, přírodě i bližním.

Jak bylo již na jiném místě této práce konstatováno, jeví se Kristova moc v poměru s mocí státu a společenských struktur jako bezmocná. Ježíš umírá jako vyděděný a prokletý za hradbami města.

Kristova moc se rodí v bezmoci. Rozvíjí se všude tam, kde je upuštěno od hrozeb a nátlaků, v svobodném rozhovoru a sdílení duchovních darů.⁹⁴ Nemusí totiž soupeřit s mocí totální, která se snaží ji zcela potlačit. Permanentně pracuje na zúžení jejího operačního prostoru. I tak moc ježíšovského typu nepůsobí v ústraní dějin, ale naopak, působí v nich jako kvas.

Tato moc je puze na univerzalitě a neupokojuje se dříve, než obsáhne vše a stane se vším ve všem. Proto nemůže být v relativitách času s ničím natrvalo svázána. Je v samé podstatě revoltující proti totální moci a odporuje každému z jejích pokusů pohltnout celý svět.

Důsledkem toho je bezmoc spolu s utrpením, které je nejčastějším údělem ježíšovské moci, není pro ni cílem, nýbrž prostředkem. Ježíš byl ukřižován v službě této moci a kříž se stal přesto znamením spásy. To znamená, že moc tohoto světa nemůže zvítězit nad vládou ducha. V jeho agonii a porážce se rodí překapivě nová skutečnost (vzkříšení). „*Proto je kříž Kristův posilou všem, kdo stojí v utrpení a klesají v bezmoci. Avšak v utrpení a bezmoci spása není.*“⁹⁵

Pokud je zapřena Kristova moc, moc ducha a svobodného života, a na její místo jsou prosazovány cíle a hlediska mocenského teismu, nabývá náboženství jako diskriminace nutně vrchu. Otázka, co znamená Boží moc, tedy moc v bezmoci, ve světě moci jeho knížete, by měla být v současnosti ústřední otázkou křesťanů. I na jejím

94 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 166.

95 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 166.

zodpovězení závisí budoucnost všech lidí.

5.1.4 Rizika poslání církve

Ve světle právě vyřčeného je zřejmé, že tak jako se církev musela vyrovnávat ještě v nedávné minulosti s monopolem režimu u nás, je povinna tak činit také v současnosti tam, kde je to třeba a bude tak muset konat i v budoucnu kdekoliv, kde se dostane do střetu s totalitním systémem jakéhokoliv druhu.

Toto konání je pochopitelně riskantní a v případě střetu se státní mocí také velmi bolestné. Vzpomeňme na potírání církví v období nacismu. Svě oběti z církve si režim vybral na všech jím obsazených územích, v případě české církve můžeme za všechny jmenovat P. Josefa Berana, pozdějšího arcibiskupa pražského a kardinála, který byl za heydrichiády uvězněn, kromě jiného prošel koncentračním táborem v Dachau.⁹⁶

V živé paměti máme právě u nás monstrprocesy s představiteli církví⁹⁷, řádů a kongregací⁹⁸, kteří se dostali do křížku se státní mocí v období komunistické totality. Církev je však povinna varovat vedoucí představitele států, jejichž moc si nárokuje monopol světového názoru, že tato cesta vedla již mnohokrát v dějinách k hrůzným koncům. Tím spíše to může dělat, že bez ohledu na konfese se církevní křesťanství dostalo v minulosti do slepé uličky díky symbióze se státní mocí. Této otázce se tato se práce dostane záhy ve zvláštní kapitole.

Nicméně, jak Trojan říká, snaha vyhnout se úkolu svědectví pravdy by znamenala odmítnout solidaritu. A to mocným, kteří ji kupodivu potřebují, byť v jiné podobě, stejně jako bezmocní. Zatímco bezmocní potřebují solidaritu ve svém utrpení, mocní ji potřebují ve své zaslepenosti vlastní mocí a silou. Zatímco slabí potřebují naši solidaritu v materiální a pochopitelně i duchovní rovině, silní ji potřebují pro připomínání

96 HOLEČEK, M.: Kardinál Josef Beran. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 15.

97 VAŠKO, V. Dům na skále. Církev vězněná. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 46.

98 VAŠKO, V. Dům na skále. Církev bojující. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 37.

zkázonosnosti pýchy a budováním statků na tomto světě.

6 Jiná moc - ideologie konzumu

Trojan konstatuje, že za předpokladu, kdy se necháme oslnit technologickou revolucí a s ním spojeným sociálním efektem, je ovocem totalitní politiky odcizení, diskriminace a masová manipulace.⁹⁹

Ovšem, jak vidíme dnes, také demokratické systémy, které po společenských změnách ve východní Evropě nastoupily po totalitních vládách, přinášejí problémy Trojanovy doby. Zdá se, jako by při shánce po materiálních bonusech naší doby vystřídal ideologii socialistické společnosti ideologie úspěchu a pohody. Místo moci socialistické, zaujala na výsluní moc trhu, obchodu se zbraněmi, drogami a lidmi. Tato moc je pro svět tíživá a strhává lidstvo do tlaků, jimž je prakticky nemožné vzdorovat. Tato moc nám našeptává, že Bůh je jen fikce, která ubírá čas a brání nám užívat si života. Dává nám zapomínat na Boha, nestarat se o něj a radí nám maximálně užívat života, utrhout si od něj co jen jde. Pochopitelně, že toto pokušení, stejně jako ideologie blahobytu pro všechny bez rozdílu, a to i třídního, vypadá velmi lákavě.¹⁰⁰

Je to nový typ totality. Kníže zla přichází odjinud. Nenabízí moc. Za tichého souhlasu vládní moci, která nečelí mamutímu tlaku marketingu na spotřebitele, nabízí pozlátka tohoto světa. Proto se řada z našich současníků stará více než o duši svých dětí spíše o to, aby měly skvělý telefon, tablet a jiné věci, kterými se minimálně vyrovnají svým kamarádům a spolužákům.

Trojan však nebyl slepý a byl velmi kritický i k tehdejší euro – americké společnosti. Již tehdy, v osmdesátých letech minulého století registroval a pojmenoval nešvary etiky, nedostatky křesťanské morálky Západu.

99 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 94

100 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister& Principal, 2007, s. 121.

Ty nebyly o nic menší než tomu tak bylo na Východě. Nadvláda mamutích nadnárodních korporací šla dle něj na nervy i opravdovým liberálům. Tamní vlády nebyly schopné lidsky zvládnout nakupené problémy v hospodářství i mezinárodním životě. Za alarmující považoval zejména nezaměstnanost, vztah někdejších koloniálních mocností ke třetímu světu a šířící se barbarizaci společenských i mezilidských vztahů. Za stejně znepokojivou považoval takřka všeobecnou lhostejnost, v níž pouze různá nekonformní hnutí a hledající mládež tvořila enklávy naděje.¹⁰¹

Je neuvěřitelné, že po více než 40 letech a ve svobodném systému čelíme podobným problémům, jako tehdejší západní demokracie. Trojan si velmi dobře všímá lhostejnosti, ovšem nepojmenovává důvody. Zdá se, že by za ní mohla být rezignace na politiku a s tím spojená neochota se v ní angažovat - „Stejně nic nezmůžu, nahoře si to udělají podle svého.“ Takový názor může vycházet zejména z pohodlnosti a vlastně svého druhu spokojenosti – „dokud mám co jíst, co na sebe a mohu nadávat na poměry, proč bych se snažil sám?“ Tento problém není časově ohraničen.

Problémem dnešního člověka stejně jako tehdejšího „západáka“ se stává neochota vykonávat určité typy práce a jistota státní sociální „sítě“. Slova „*Kdo nepracuje ať nejí*.“ nejsou dnes příliš oblíbená a nejsou ani slyšet. Není přitom nutné přikládat význam těmto slov pouze manuální práci. Vždyť podílet se svojí prací na chodu firmy, stavbě občanské společnosti a státní správy nebo samosprávy je stejně pracné a někdy i pracnější než stavba krovu tesařem. Zkušenosti z praxe hovoří i o odmítání zastávat v hierarchii firmy či úřadu vyšší a lépe placené místo, protože to s sebou nese více odpovědnosti a pracovního nasazení.

7 Diskriminace

Zásadním projevem totalitní moci je diskriminace určité části obyvatelstva. Vždy se

101 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 94.

tak děje z ideologických důvodů za účelem již zmíněného a pro absolutní moc zcela nezbytného protivníka. Mohou to být židobolševičtí spiklenci, kulaci, stejně dobře, jako špioni Vatikánu apod.

Na odstranění diskriminace z jakýchkoliv důvodů, zejména pak z důvodu náboženství společenského postavení, pohlaví apod. odporuje Božímu záměru.¹⁰²

Katechismus katolické církve k problému diskriminace říká kromě jiného, všichni lidé, stvoření k obrazu jediného Boha a obdaření stejnou rozumovou duší, mají stejnou přirozenost a stejný původ. Vykoupení Kristovou obětí, jsou všichni povoláni k účasti na téže božské blaženosti: všichni tedy mají stejnou důstojnost.

Rovnost mezi lidmi spočívá v podstatě v jejich osobní důstojnosti a v právech, která z ní vyplývají.

Nespravedlivé rozdíly, které postihují miliony mužů i žen jsou v jasném rozporu s evangeliem. *„Rovná důstojnost osob vyžaduje, aby se dospělo k lidštějším a spravedlivým životním podmínkám. Přílišné hospodářské a sociální nerovnosti mezi jednotlivými členy nebo národy jedné lidské rodiny působí pohoršení a odporují sociální spavedlnosti, slušnosti, důstojnosti lidské osoby i společenskému a mezinárodnímu míru.“*¹⁰³

8 Utrpení jako spojenec absolutní moci

Dle Trojana je utrpení spojencem moci. Uplynulé století lze nazvat bez nadsázky stoletím utrpení mj. proto, že pravděpodobně ještě nikdy v dějinách si nestála moc, utrpení a smrt tak blízko. Trojan se domnívá, že nejde jen o miliony mrtvých po dvou

102 *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Gaudium et spes, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství

2002, kán 29, str. 205

103 *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, kán. 1934, 1935, 1938, s. 480, 481.

válkách v Evropě a o všechny hrůzy, o nichž jsme si ani neuměli představit, že by jich byl člověk schopen. Jde o novou kvalitu života, na který padá stín definitivního soudu. Pravděpodobně tím myslí mohutný rozvoj vědy a tlak spotřeby euro – atlantické civilizace, která odčerpává i dnes přírodní zdroje a nebere ohled ani na životní prostředí, ani na člověka, který je její součástí.

V minulosti bylo možno počítat s obnovou zpustošených měst i zemí, ale také s obrozením kultury, ducha a civilizace vůbec. Po skončení II. světové války a ve světle následného dění bylo zřejmé, že hluboké otřesy, které stále trvají, narušily samotné základy staleté evropské stavby. Selhání evropského lidstva v tomto století je dalekosáhlé.¹⁰⁴

Mohlo by se zdát, že také po posledním válečném konfliktu došlo i tentokrát k poválečné obnově ve všech oblastech evropského života. Již v Trojanově době a tato situace trvá dosud, bylo možno hovořit dokonce o životní úrovni, jaké nebylo nikdy předtím dosaženo. Nicméně je patrné, že starý kontinent dohrál svoji světodějnou úlohu. Děje se tak, že ideál evropnaství byl pošlapán a rozbit. Především byly zpustošeny základy duchovního života. To se projevuje právě na problému moci. Ani přes poznané hrůzy zůstal evropský člověk stále oddán vášni podmaňování a koketerii s mocí. V očích politických elit i veřejného mínění byl nadále a zůstává dosu jedinou zárukou budoucnosti.

Když Trojan hovoří o utrpení, které je průvodcem moci, má na mysli zejména jeho sociální rozměr. Kumulace moci v rukou elitních vrstev a Trojan nemíní, jak dále uvidíme jen elity socialistického tábora, má zdrcující váhu. Přináší diskriminaci jednotlivců i skupin, ale také potlačení práv a ztrátu perspektivy pro značnou část evropské společnosti.

Evropa jako celek vč. Spojených států amerických, které si vytvořily samostatný civilizační útvar, přenesla mocenské poměry do závislých zemí ostatních kontinentů

104 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 49.

spolu s hladem, analfabetismem, korupcí a zaostalostí. „*Břímě bílého člověka se stalo břemenem barevných.*“¹⁰⁵

Dějiště konfliktů, které se tradičně odehrávaly v Evropě a na hranicích mocenského operativního prostoru USA bylo přeneseno do bývalých kolonií evropských mocností, kterým dnes říkáme třetí svět. Hlad, diskriminace, trýzeň chudoby a zaostalosti, které pociťují jejich obyvatelé jsou ve značné míře vinou Evropy. Při pohledu na dnešní rozvoj Číny je velmi zajímavé sledovat, že do prostoru třetího světa zahrnoval i tento asijský kolos. Nenechme se mýlit. I přes velké proklamace rozvoje čínské společnosti by bylo možné být značně kritickým k jejímu stavu, vč. dodržování základních lidských práv v ní.

Také ve třetím světě se chudí a bezmocní dožadují práva být podílíky na správě světa, na vládní moci. A jak Trojan konstatuje, ani socialistické země nebyly uchráněny pokušení přilnout k moci jako prostředku obhajoby nabytých pozic. Tento stav je setrvalý, což zjišťujeme při pohledu na zmíněnou čínu i KLR. Moc stále vzbuzuje dojem, že je jediným východiskem z utrpení a nouze. Utrpení je však jejím neodvratným a nutným důsledkem, pokud, jak jsme si již řekli, nejde o moc kultivovanou.

9 Moc duchovní proti moci - síle

Jednou ze základních myšlenek, s nimiž Trojan pracuje, je střet obou mocí, tedy moci síly a síly duchovní. Autor připomíná již Ježíšův střet s mocí na tomto světě – farizeové, kněží, představitelé Izraele.

Velmi zvláštní je Trojanův pohled na zbytnění moci, ve smyslu moci totalitní či chceme-li absolutní. V první řadě jde o sebeklam této moci, kterým se snaží přelstít sebe i nepřátele. Jde o sebeutvrzování oprávněnosti výkonu vlastní moci. Aby mohla být taková moc mocí a ujišťovat ty, jimž vládne o své nenahraditelnosti a neústupnosti, potřebuje protějšek, který se jí bude stavět na odpor, před kterým bude moci chránit

105 TROJAN, J.S. *Moc víry a víra v moc.* Praha: Oikomyenh, 1993, s. 50.

ovládané. Pokud jej nemá, pak si jej musí dle Trojana moc – síla vymyslet¹⁰⁶.

Takové jednání známe dobře z období nacistické i komunistické totality a jsou to jistě tyto zkušenosti, které autora vedou k tomuto tvrzení. Skutečně, nacistická moc předložila lidu jako jeho nepřítele nejprve světové židovstvo a následně také zdegenerované Slováky, komunisty a další. Komunistická moc pak pracovala s kulaky, revanšisty, fašisty, imperialistickými diverzanty, případně, a to považuji za zvláště smutné, vyzvědači z řad kněží.¹⁰⁷

Moc-síla je velmi chytrá, stejně jako její původce, satan. Nechce se prezentovat jako hrubá fyzikální síla. Snaží se proto vzbudit dojem, že vlastně ochraňuje zájmy těch, kdo se dostávají do vlivu její moci. Trojan v této souvislosti připomíná Písmo „*satan se proměňuje v anděla světla*“¹⁰⁸. Státní totalitní moc se snaží vytvořit svojí pravdu o světě a tuto pravdu předkládá ovládaným a žádá od nich, aby ji vnitřně přijali. V tomto naráží na moc duchovní a také se s ní v tomto bodě rozchází. Pravda totiž není mocí duchovní vyžadována, ale je její podstatou. Je podstatou Božího království, kterou definoval Kristus, je svědectví pravdě.¹⁰⁹

Jedním z hlavních operativních nástrojů upevnování moci a jejího působení na občany je manipulace. Člověk je však alternativní bytostí a z tohoto důvodu je pro moc-sílu nemožné, aby jej zmanipulovala trvale a definitivně. Jedině jak se to může stát je, když v něm vyhasne či je zlomena svoboda svébytnosti. Tedy pokud je zcela zlikvidována jeho individualita.

Co to znamená teologicky. Trojan to vysvětluje tak, že člověk je stvořen („*určen*“) k obrazu Božímu. Jako takový je nezmanipulovatelný, stejně, jako je nezmanipulovatelný Bůh. Jedinou možností opaku je, pokud člověk svého určení dobrovolně vzdá. Vzdát se jej může tím, že v sobě, ve své duši udusí vzdor odmítnout

106 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 20.

107 VAŠKO, V. Dům na skále. Církev bojující. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 132.

108 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 21.

109 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Princpal, 2011, str. 125

jakýkoliv pokus po ovládnutí zvnějška, ovládnutí mocí – silou, mocí absolutní. K tomuto zadušení vzdoru vede cesta přijetí myšlenky, že mu člověku jako jedinci v dané situaci nic jiného nezbyvá, než rezignace jako odpověď na vnější otřesy.

Pokud je však člověk schopen ve vypjatých situacích, kdy čelí drtivé převaze absolutní moci – u soudu, v žaláři, ale i tváří v tvář násilné smrti – alespoň vnitřně setřást cizí vůli a zachovat si „duši“, zůstává bytostí svébytnou a svobodnou, byť „*in extremis*“. Ani v takové situaci vnější, absolutní moc jako manipulující fyzikální síla nezničila slabému, potíranému člověku svět jeho mravní a duchovní kontinuity. Nedokázala jej zmanipulovat na nejcitlivějším místě. Tam, kde je sám sebou, kde je ohniskem duchovních projekcí – modliteb, snů a tužeb bez hranic. Jádra osobnosti takového člověka se nedotkne ani vnější přemístění, které může být viděno opět zvnějška, tragickým zmarem člověka jako tělesné bytosti. „Skrze oběť, umřev, ještě mluví.“ (Žd 11, 4) ¹¹⁰

Ježíš jako nosnou alternativu vůči moci vnější staví moc duchovní.¹¹¹ Na první pohled se může zdát, že Ježíš se chová vůči moci – síle naivně. Je nám známo, že jeho nejbližší jej nazvali bláznem. Ježíš je vskutku ve věcech vnější moci a politiky nezkušený a neznalý. Protože žije ze zdrojů jiného světa, jedná jinak než je ve světě lidí do té doby obvyklé. Jelikož Ježíš okouší dimenze budoucího věku, je nezkušený v hranicích věku dosavadního. Svoji nezkušeností vlastně soudí zkušenost, která pramení v naprostém přizpůsobení se panující moci. Nevyhnutelně se dostává do zásadního střetu s názory a zvyklostmi své doby. To, co jeho současníci považují za normální a přijatelný vět, vidí Ježíš v důsledku toho, že přichází odjinud, v ostrém odhalujícím světle jako lživou skutečnost.

10 Kultivace a odzbrojení moci

110 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 36.

111 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 48.

Násilím nedocílíme nastolení Božího království, království lidskosti. Opak je pravdou, protože násilí je oblíbeným nástrojem antikrista, byť je nábožensko – politicky motivováno sebevíce. Neslouží lidskosti, ale nelidskosti.¹¹²

V Ježíši se ukazuje podstata člověka, ukazuje se v něm bída všech zbitých a ztýraných. Jeho bědy jsou zrcadlem nelidskosti lidské moci, která tak šlape po bezmocném. V něm se zrcadlí hřích, tedy to, jakým se člověk stává, když se odvrací od Boha a bere vládu nad světem do svých rukou.¹¹³

Moc není možné ze světa odstranit a lze ji jen kultivovat. Jedním z prostředků kultivace je přerozdělení moci¹¹⁴, redistribuce. Obojí, jak kultivace moci, tak její redistribuce jsou nanejvýše politické záležitosti.

Přerozdělením moci Trojan rozumí nové „*vyvlastnění vyvlastňovatelů*“. Jde o návrat moci tam, odkud přišla s tím, že je centru, v tomto případě státu, ponecháno jen tolik moci, kolik jí stát potřebuje pro výkon koordinační činnosti společnosti. Státem v tomto smyslu není nikdo jiný než zaměstnanci, kteří jsou pověřeni k výkonu koordinace celou společností. Jsou také pod kontrolou společnosti, tzn. že jsou jí odpovědní.

Pokud jsou v rámci systému vytvořeny funkční zábrany před zneužitím moci, lze její kultivaci a jejím obezřetným a humánním užíváním na všech rovinách společenského života alespoň zabránit nejhoršímu: „aby se agregovaná moc stala všeobecným ohrožením.“¹¹⁵

Je však na místě varování, abychom se nenechali zmást a ukolébat. Lidstvo bude problém moci doprovázet do konce dějin. Ani za předpokladu existence výše uvedených zábran nejsme proti agresivitě moci natrvalo chráněni. Nesmíme zapomínat, že tato

112 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 17.

113 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, str. 130.

114 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 28.

115 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 47.

agresivita může narůst démonických rozměrů. V takové situaci, kdy je absolutní moc natolik velká, že může překonat i instrumenty obrany demokracie, je nanejvýše těžké najít ve společnosti statečné jedince, kteří dokáží tyto nástroje použít a nenechají se strhnout. Satan dokáže nabídnout mnohé a nabídkou se umí velmi dobře trefit do poptávky.

Z uvedeného vyplývá, že i se zkrocenou mocí je možné existovat jen s maximální obezřetností, protože také zkrocená moc zůstává šelmou. Krotkým lvem, který se může snadno proměnit ve řvoucího. Proto se dle Trojana lze proti moci – síle bránit v dlouhodobé perspektivě pouze mocí ježíšovského typu a to jen zevnitř. Obrana duchovní mocí zvnějšku s sebou může nést úskalí, které je popsáno v pasáži věnující se moci církve.

Bez nebe je pozemská moc dvojznačná a křehká. Lze ji pokušením zdeformovat a zneužít i proti jejímu nositeli, resp. právě vůči němu. Tudíž každá moc, která se sama a dobrovolně poddává míře a soudu nebe (Boha), může být mocí k dobru v intencích Ježíšova učení a poslání. A pouze na moc, která má nad sebou Boží požehnání, se lze spoléhat.¹¹⁶

11 Obecné blaho

Vysvětleme si slovy Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, co je veřejné blaho. Pod tímto pojmem máme rozumět „*souhrn podmínek společenského života, v nichž mohou jednotlivci, rodiny i sdružení plněji a snadněji dosáhnout dokonalosti*“.¹¹⁷

Tématu obecného blaha se hlouběji zabývá Katechismus katolické církve

116 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister &Principal, 2007, s. 39.

117 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 74, s. 248.

v kánonech 1905 – 1912.

Podle těchto ustanovení má dobro každého jednotlivce v souladu se společenskou přirozeností člověka nutně vztah k obecnému blahu. Obecné blaho tedy může být definováno jedině ve vztahu k lidské osobě. *„Nežijte osamoceni, uzavřeni do sebe, jako byste už byli utvrzeni ve spravedlnosti, naopak společně se scházejte, abyste hledali to, co napomáhá k blahu všech.“*¹¹⁸

Obecné blaho se týká života všech. Od každého jednotlivce vyžaduje rozvážnost. Tento požadavek se tím více týká těch, kdo vykonávají vedoucí funkci (autoritu). Rozvážnost obsahuje tyto tři podstatné prvky:

V první řadě předpokládá respektování lidské osobnosti jako takové. Veřejná moc je zavázána ve jménu obecného blaha k respektování základních a nezadatelných práv člověka. Státní moc je povinna umožnit každému svému občanovi uskutečňovat své vlastní povolání. Fundamentem obecného blaha je především existence podmínek pro uplatňování přirozených svobod. Ty jsou nezbytné pro plný rozvoj lidského povolání. Kromě jiného jde o zajištění práva na „svobodnou volbu povolání, práci, úctu, jednání podle správných příkazů svého svědomí, na ochranu soukromého života a na spravedlivou svobodu i ve věcech náboženských.“¹¹⁹

Za druhé vyžaduje obecné blaho společenský blahobyt a rozvoj občanské společnosti. Rozvoj je souhrnem všech sociálních povinností. Vládní moc nemůže uspokojit všechny požadavky a potřeby každého člověka úplně, protože musí rozhodovat ve jménu obecného blaha mezi zájmy různých zájmových skupin. Je však její povinností zpřístupnit každému to, co tento jedinec potřebuje, aby mohl vést opravdu lidský život: *„potravu, oblečení, zdraví, práci, výchovu a kulturu, pravdivou informaci, právo založit si rodinu.“*

Za třetí obecné blaho zahrnuje mír. Pod tím je třeba rozumět stálost a bezpečnost

118 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1906, s. 476.

119 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 74, s. 248.

spravedlivého řádu. Předpokládá tedy, že veřejná moc zaručuje čestnými prostředky bezpečnost společnosti i jejích členů. V tom spočívá základ práva na oprávněnou osobní i kolektivní obranu.

Zrychlení tempa propojování světa, dnes nazývané globalizace, bylo patrné již v době vzniku katechismu a konání II. vatikánského koncilu. Již tehdy se zvětšovala vzájemná závislost lidí a postupně se rozšiřovala na celou zemi. Tento trend stále pokračuje. Z tohoto důvodu jednota lidské rodiny, která shromažďuje bytosti mající stejnou přirozenou důstojnost, zahrnuje celosvětové obecné blaho.¹²⁰ K tomu je třeba takové organizace společenství národů, která umožní „*starat se o uspokojování různých potřeb lidí jak v oblasti společenského života, do níž patří výživa, zdraví, výchova, práce*“. Ve „*zvláštních*“ podmínkách třetího světa má např. „*napomáhat celkovému povznesení rozvojových národů, mírnit útrapy uprchlíků roztroušených po celém světě nebo i pomáhat vystěhovalcům a jejich rodinám*“.¹²¹

„*Obecné blaho je vždy zaměřeno na rozvoj osob. „Uspořádání věcí má být podřízeno řádu osob, a ne naopak.“ Takové uspořádání se zakládá na pravdě, buduje se ve spravedlnosti a je oživováno láskou.*“¹²²

12 Sociální spravedlnost

S obecným blahem a s výkonem vládní moci je spojena sociální spravedlnost. Té je věnován samostatný článek Katechismu katolické církve, v němž je mimo jiné řečeno, že sociální spravedlnost zajišťuje společnost, a to tím, že vytváří podmínky, které umožňují sdružením i jednotlivcům dosahovat všeho, na co mají právo podle své přirozenosti a svého povolání. Nelze jí dosáhnout, pokud není respektována transcendentní důstojnost člověka. Jedinec by měl být prvotním zájmem a společnost by k tomu cíli měla být zaměřena. Dle koncilních otců svěřil Bůh společnosti obranu

120 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1911, s. 477.

121 Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Gaudium et spes. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, kán 84, s. 258.

122 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1912, s. 477.

a rozvoj důstojnosti lidské osoby a celá společnost je za všech podmínek v dějinách za tuto důstojnost přísně odpovědná.¹²³

Katechismus se k tématu sociální spravedlnosti dále vyjadřuje v kánonech 1930 – 1933 a dotýká se přitom i vládní moci:

„Respektování lidské osoby předpokládá respektování práv, která vyvěrají z její důstojnosti jakožto Božího stvoření. Tato práva jsou starší než společnost a jejich dodržování je jí uloženo. Jsou základem mravní oprávněnosti každé autority. Společnost, která je znevažuje anebo je odmítá uznat ve svém pozitivním zákonodárství, podryvá vlastní mravní oprávněnost. Chybí-li takové respektování, vládní moc se musí opírat o sílu nebo o násilí, aby si vynutila poslušnost svých poddaných. Je úkolem církve připomínat tato práva lidem dobré vůle a rozlišovat je od protiprávních nebo falešných nároků.“

„Respektování lidské osoby vychází z dodržování zásady „Každý musí považovat bližního, nikoho nevyjímaje, za druhé „já“, a musí mít ohled především na jeho život a prostředky nutné k životu důstojnému člověka.“

„Povinnost stát se bližním druhých a činně jim sloužit se stává ještě naléhavější, když někdo v jakémkoliv ohledu trpí nouzí. „Vpravdě Vám říkám, pokud jste to udělali jednomu z těch nejmenších mých bratrů, mně jste to udělali“ (Mt 25,40).“

„Tutéž povinnost máme i k těm, kteří smýšlejí nebo jednají jinak než my. Kristovo učení jde tak daleko, že požaduje odpustit i urážky. Vztahuje přikázání lásky Nového zákona i na všechny nepřátele. Osvobození v duchu evangelia je neslučitelné se záští k nepříteli jako k osobě, ne však s nenávistí ke zlu, které nepřítel páchá.“¹²⁴

123 Katechismus katolické církve., Praha: Zvon, 1955, kán. 1929, s. 479.

124 Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995, kán. 1930, 1931, 1932, 1933

13 Solidarita

Pojďme si nyní přiblížit Trojanovo chápání solidarity. K pravé solidaritě s druhými nás zavazuje solidarita Boha s námi. Pouze otevření se ostatním nám může pomoci okusit Boží přítomnost, tedy skutečnost, „že *Bůh – Immanuel, Bůh s námi*“.

Dle Trojana nelze službu zaměňovat se službičkováním. Solidarita s lidmi (i mocnými, jak bylo řečeno výše) je solidarita v pravdě, jinak je to v lepším případě sebeklam oportunistu, v horším zrada konformity. Skutečnou, ryzí solidaritu lze najít tam, kde je provázána nepochopením a někdy i likvidací.

Nejlepším příkladem v tomto směru je Ježíšův povzdech na kříži „*Otče, odpusť jim: nevědí, co činí.*“ (Lk 23, 34). Je to výraz bezpodmínečné solidarity i s těmi, kdo ji odmítají. Je paradoxní, že ten, kdo chce okusit moc vítězné budoucnosti musí mít odvalu postoupit při projevu solidarity naprostou osamělost. Nemůže přitom očekávat nebo si nárokovat projev solidarity od ostatních.

Na tom se ukazuje, že skutečná solidarita je způsob existence založené v moci přicházejícího věku Kristova. „*V jejím světle vadnou všechna království tohoto světa a mocenské ambice vládců, včetně bubnů a fanfár, jsou rejem jepic.*“¹²⁵

Podle učení církve je zásada solidarity přímým požadavkem lidského a křesťanského bratrství. Nazýváme „přátelství“ nebo „sociální láska“. Předpokládá také úsilí o spravedlivější společenský řád, v němž by mohla být napětí lépe překonávána a rozpory snadněji řešeny vzájemnou dohodou.

Mezinárodní solidarita je požadavek mravního řádu. Na ní závisí částečně světový mír.¹²⁶

125 TROJAN, J.S. *Moc víry a víra v moc*. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 63.

126 *Katechismus katolické církve*, Praha“ Zvon, 1995, kán. 1939, 1940, 1941, s. 482.

14 Pravda

Proč se, jak Trojan říká, pravda s mocí nesnáší.¹²⁷ Abychom získali odpověď na tuto otázku, hledejme nejprve odpověď na to, co vlastně pravda je. Dle Trojana je v politické debatě např. v rozpravě o utváření práva je většinou pocíťována jako rušivá. Člověk bez pravdy nemá silný fundament v životě a pole svého působení přenechává silnějším.

Ve světě působí pravda jako vnějškově bezmocná, protože také její největší nositel, Ježíš Kristus, je podle měřítek světa také bezmocný. Co to znamená? Kristus se nikam netlačí, nepůsobí silou a ani silou pravdu neprosazuje. Tím méně svojí pravdu. Kristus přece nemá žádné legie. I proto je ukřižován. Na jeho obranu se nepozvedne jediný meč. Nicméně, a to je pro mnohé špatně pochopitelné, právě ve své bezmoci má moc, a jen tak se pravda stává znovu a znovu mocí.¹²⁸ A proto absolutní moc tohoto světa nemá pravdu ráda.

Joseph Ratzinger si klade otázku, zda pravda je politickou kategorií. Pokud není, má Ježíšova říše co dělat s politikou? Jakému řádu náleží? Když Ježíš svůj koncept království a kralování zakládá na pravdě jako fundamentální kategorii, ptá se pragmatik Pilát, dle Ratzingera zcela pochopitelně: „Co je pravda?“ (Jan 18, 38)¹²⁹

Již zmíněné vyhnání kupců z chrámu bylo ve 30. a znovu v 60. letech minulého století interpretováno jako akt politické revoluce, politický čin ve smyslu zelótství. Taková interpretace Kristova činu je nebezpečná. Slouží moci k jeho zneužití jako prostředku k dosažení lepšího světa, „Království“ za pomoci násilí. A o hrůzných následcích nábožensky motivovaného násilí víme všichni své.

Je možno doplnit, že v Ježíšovo revolucionářství, buřičství, nevěřil ani Pilát, který

127 TROJAN, J.S. Moc víry a víra v moc. Praha: Oikomyenh, 1993, s. 18.

128 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 127.

129 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 125.

jej chtěl propustit.¹³⁰ Věděl, že není politickým zločincem a že království, které si nárokoval, neznamenal pro Řím politické ohrožení.¹³¹

Nicméně, Ježíš přesto svým postojem konfrontoval své pojetí moci, s mocí absolutní. To Pilát pochopitelně netušil. Nešlo o demonstraci síly, ale o prokázání tuposti a v důsledku Ježíšova odsouzení i bezmoc absolutní moci. Jistě. Vždyť bezmezná Pilátova moc nedokázala před zlobou Jeruzalémské elity ochránit ani náboženského poblouzněnce, za kterého Pilát Ježíše považoval.

Je třeba dávat pozor na teologii politiky. Propojování náboženství a politiky je velmi nebezpečné, ba smrtonosné, protože může být zneužito pro politické a mocenské zájmy vnější moci, moci síly.

V případě politické teologie si již nejsem zcela jist její nevhodností. Chápu ji jako prostředek kultivace moci. Domnívá se, že ovlivňováním politiky náboženstvím a zkušenostmi teologie dochází ke kultivaci moci. Nemělo by k tomu docházet v zájmu získání moci církví, řekněme upravování si moci k vlastnímu obrazu, ale pro „napomínání“ ve prospěch ovládaných, ve prospěch slabých, utlačovaných, pro budování a posilování soucitu, solidarity. Toto napomínání nemůže být tupé a moralizující, nesmí být „knížecí radou“. Mělo by být povzbuzováním a výukou vládců, aby se drželi svých úkolů a stáli v Boží službě.

Výše uvedené je dle mého názoru zásadní nedostatek dnešní církve. Praktické mlčené k problémům současné společnosti. Tiché moralizování v chrámech a modlitebnách před hrstkou věřících nepomůže. Hlas církve musí, a díky rozšířeným sdělovacím prostředkům také může, být slyšet celou společností.

15 Ideální politika

130 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 128.

131 RATZINGER, J. Ježíš Nazaretský II. Brno: Barrister &Principal, 2011, s. 130.

Prvním principem dobré politiky dle Trojana musí být její respekt vůči duchovnímu základu. Každému by měl mít neomezené právo formulovat si názory o podstatných otázkách svého života a rovněž ve svobodném rozhovoru s druhými podle nejlepšího vědomí a svědomí.

Tento první Trojanův požadavek, bez kterého podle něj není možná obnova společenského života, je důvodem ztroskotání totální politiky. Proti svobodě projevu totiž stojí praxe absolutní moci, která vždy pohotově předkládá oficiální návrhy řešení společenských otázek a vnucuje je jako definitivní odpovědi těm, jež se snaží ovládat.

Moc síla nerespektuje, že pravdu, která má být odhalována jen díky duchovním aktech sebepoznání a poznání světa, nemůže do nekonečna vnucovat společnosti a chce zajistit její přijetí za pomoci vnější inscenace poznání. Trojan tvrdí, že tato cesta je k ničemu, protože člověka nelze vmanipulovat do pravdy. Míjí tím pravdu „státní“ moci nebo jakékoli ideologie, která se neopírá o duši člověka a její poznání.

Totalitní moc má ve zvyku ulehčovat cestu k nejhlubším zdrojům života tím, že jí opatří „návěstími“ v podobě mocensky podepřených a zdůvodněných vzorů „správného“ myšlení a chování. Tím však tuto cestu znepřístupňuje. Tito „bezpeční“ ukazatelé cest zavedou společnost dříve či později do slepých uliček. Jsou to státní léčky nihilismu. Díky tomu, že za nimi stojí moc, mohou vynutit naoko souhlas, nevzbuzují však spontánní odezvu. Za takovým hlasem stojí pouze zkušenost lidského ponižení a pohrdání. To jsou negativa, která vedou k rozkladu osobnímu i společenskému.

Chybou totální politiky je dle Trojana to, že si nárokuje víc, než je schopna občanům nabídnout. Usiluje stát se metafyzikou a náboženstvím namísto toho, aby se zaměřila na pragmatické úsilí zvládat problémy správy dnešní společnosti. Namísto správy veřejných věcí a péče o obecné blaho supluje funkce, které jí nepřísluší. Tím selhává i tam, kde by mohla být nástrojem vlády občanů. Pokusy totální politiky vybudovat svět, v němž neexistuje místo bez oficiální kontroly a požehnání státu,

likviduje občanskou iniciativu.

Jak Trojan správně poznamenává, na autoritativních systémech je zajímavé, že ačkoliv obyvatelé žijící na území jejího operačního programu ví, že totalitní typ správy veřejných věcí, je jen jedním z možných, předstírá absolutní moc, že neexistuje jiná alternativa. Stejně tak se snaží namluvit obyvatelstvu, že reprezentuje pravdu a jen ta pravda, kterou předkládá, je ta skutečná.

Tím blokuje rozvoj společnosti i sebe samé. A tak moc, slibující společenské změny k lepšímu a progresivitu, stává se konzervativní v samé podstatě. Následuje tím mnohé historické předchůdce, kteří stejně jako ona vsadili na to, že svět jde definitivně uzavřít a člověka zmanipulovat.

Závěr

Při výběru tématu práce měl její autor úmysl jednoduše vyjmenovat a shrnout jemu dostupnou literaturu, která se nějakým způsobem zabývá otázkou moci. Domníval se, že práce to bude jednoduchá. Vždyť apoštol Pavel ve svém listu Římanům hovoří tak jasně.

Díky vedoucímu práce a jeho doporučení další literatury, zejména Trojanova díla „Víra moc a moc víry.“ se autor počal do otázky chápání moci dostávat hlouběji a také moc samotnou počal vnímat jinak. Nejinak tomu bylo se samotným Pavlovým listem.

Z původně jednoduchého tématu se stalo téma složitější, zvláště pak, když bylo pochopeno, že otázka moci a její služby veřejnému blahu úzce souvisí s charitou pochopením a vyznáním pravdy a dalších morálních a teologických veličin.

Velmi zajímavé bylo zasazování jednotlivých témat do dějinného rámce a konfrontace teologických závěrů s několika protagonisty moci, což nebylo původně v plánu. Opět platí, že historie je velmi poučná a za její pomoci lze hledat a nacházet i mezioborové souvislosti.

Pro pracovní vytížení bylo zpracování tématu o to těžší. Nicméně autor je vděčný, že k němu dostal příležitost. Lze jen litovat, že nedisponoval větším množstvím času, protože látky by bylo třeba, a také možno, zpracovat mnohem více. Téma samo si to zaslouží i s ohledem na sekularizaci společnosti a značný poměr ateistů, kteří vládní moc vykonávají nebo na její výkon mají vliv.

ABSTRAKT:

KLÍMA, D. Původ veřejné moci jako služebníka veřejného blaha s přihlédnutím k dílu Jakuba S. Trojana „Moc víry a víra v moc“. Chudenice 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce K. Skalický.

Klíčová slova: moc, duchovní moc, moc – síla, království, Evangelium, Písmo, politika,

pravda, svědectví pravdě, církev, pokušení, totalita, stát, politika, Římská říše, solidarita, diskriminace

Práce se zabývá původem veřejné moci a její konfrontací s mocí duchovní, ve smyslu moci Ježíše Krista. Rozebírá charakteristiky obou těchto mocí, jejich vliv na člověka a občanskou společnost a naopak. Na několika konkrétních historických příkladech ukazuje, jak může být moc pocházející od Boha deformována ďáblem pokoušejícím a strhávajícím nositele moci. Naopak na dvou příkladech ukazuje, jak vládcí mohou své mocenské poslání chápat jako službu. Práce se také věnuje problematice křesťanství a křesťanské církve konfrontovaných mocí a jejich podlehnutí moci.

Charakterizuje dnešní pohled církve na moc, její výkon, podíl občanů na ní, ale i úlohu církve a politiky v dnešním světě. Díky charakteristice Trojanova díla, které vzniklo v době socialistické totality konfrontuje absolutistickou moc s mocí jako služebnicí veřejnému – obecnému blahu.

ABSTRACT:

The Question of Origin of Public Authority as Service for Municipal Prosperity. Discussed on the base of Jakub S. Trojan's work "Power of Faith and Faith in Power."

Key words: power, spiritual power, kingdom, Gospel, The Bible, politics, truth, testimony of truth, Church, temptation, totalitarianism, state, The Roman

Empire, solidarity, discrimination

This work provides with the origin of public authority and its comparison with spiritual power in sense of Jesus Christ's power. The work analysis features of both these powers, their impact on a man and society and vice versa. A few particular historical examples show possible changes of Lord's power, deformed by Devil's temptation and provocation. On the contrary, two other examples show the rulers who understand their mission in power as service. This work also deals with Christianity and Catholic Church being confronted with power and their own succumb to the power.

It also analysis the present perspective of power from the Church's point of view, the citizen's contribution to this power and the role of Church and politics in the present world. Thanks the characteristic of the Trojan's work written at the times of socialistic totalitarianism this thesis compares the absolutistic power with the power as service for municipal prosperity.

Prameny a literatura:

Bible. Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2008.

ISBN 978-80-85810-80-6

Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002.

ISBN 80-7192-438-5

HOLEČEK, M.: *Kardinál Josef Beran*, 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské

nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-462-8

Jeruzalémská Bible. Písmo svaté vydané jeruzalémskou biblickou školou, Praha: Krystal OP, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-289-3

KAREL IV. *Vlastní životopis.*, 1. vyd., Praha: Svoboda, 1987.

Katechismus Katolické církve, 1. vyd., Zvon Praha, 1995, ISBN 80-7113-132-6

Novéna k blahoslavenému Karlovi Rakouskému. 1. vyd., Kostelní Vydří: Kartuziánské nakladatelství, 2011

RATZINGER, J. - BENEDIKT XVI.: *Ježíš Nazaretský*, 1. vyd., Brno: Barrister & Principal, 2007. ISBN 978-80-87029-20-6

RATZINGER, J. - BENEDIKT XVI.: *Ježíš Nazaretský II.*, 1. vyd., Brno: Barrister & Principal, 2011 ISBN 978-80-87474-35-8

RATZINGER, J. - BENEDIKT XVI.: *Ježíš Nazaretský. Prolog*, 1. vyd., Brno: Barrister & Principal, 2013. ISBN 978-80-87474-89-1

SKALICKÝ, K.: *Ježíš Nazaretský. Otázka a výzva člověku naší doby.*, 1. vyd., České Budějovice: JČU, 2008. ISBN 978-80-7394-144-4

TROJAN, J. S.: *Moc víry a víra v moc*, 2. vyd., Praha: ISE, 1993. ISBN 80-85241-12-9

VAŠKO, V.: *Dům na skále. Církev bojující*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8

VAŠKO, V.: *Dům na skále. Církev vězněná*, Kostelní Vydří: Karmelitánské